

Názory pedagogů na práci asistenta pedagoga u dětí s ADHD na prvním stupni ZŠ

Klára Zbružová

Bakalářská práce,
2014/2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Klára Zbružová**
Osobní číslo: **H120280**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Názory pedagogů na práci asistenta pedagoga
u dětí s ADHD na prvním stupni ZŠ**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti výchovy, vzdělávání a ADHD.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CARTER, Cheryl. Dítě s ADHD a ADD doma i ve škole. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0621-7.

DRTÍLKOVÁ, Ivana. Hyperaktivní dítě. Praha: Galén, 2007. ISBN 978-80-7262-447-8.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

RIEFOVÁ, Sandra. Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-257-7.

ŽÁČKOVÁ, Hana a Drahomíra JUCOVIČOVÁ. Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině. Praha: Grada Publishing, a.s. 2010. ISBN 978-80-247-2697-7.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Hana Včelařová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **9. ledna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 9. ledna 2015

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 29.4.2015

Klara Žlužová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídáne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou dětí, které trpí poruchou pozornosti spojenou s hyperaktivitou. ADHD je jednou z nejčastějších poruch v dnešní době. Práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část vysvětluje pojem ADHD, jeho vznik a postupný vývoj. Jsou zde popsány příznaky ADHD, diagnostika ADHD a také je zde nastíněna léčba. Teoretická část se zabývá také výchovou a vzděláváním těchto žáků. Dále je v teoretické části popsána náplň práce asistenta pedagoga u dětí s touto poruchou a legislativní ukotvení pojmu asistent pedagoga. V praktické části se bakalářská práce zabývá kvalitativní výzkumem, ve kterém jsou zmapovány názory pedagogů na podstatu práce asistenta pedagoga u dětí s ADHD.

Klíčová slova: ADHD, hyperaktivita, impulzivita, nepozornost, porucha

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

Bachelor's thesis deals with problems of children who suffers attention deficit disorder with hyperactivity. ADHD is one of the frequently disorders nowadays. Bachelor's thesis is divided in two parts. The theoretical part explains concept ADHD, the emergence of ADHD and progressive development. There are described symptoms ADHD. The theoretical part deals with education of this children. In the theoretical part is described how assistant pedagog work with children with ADHD. The practical part of the thesis research opinions pedagog of the work pedagogist assistant of children with ADHD.

Keywords: ADHD, hyperactivity, impulsivity, inattention, disorder

Děkuji tímto mé vedoucí bakalářské práce, paní PhDr. Haně Včelařové za obětavý přístup, názory a věcné připomínky při zpracování mé práce.

Také bych chtěla poděkovat všem informantům, kteří se zúčastnili provedeného výzkumu.

Motto:

*„Největší chyba, kterou v životě můžete udělat, je mít pořád strach, že nějakou uděláte.“
Elbert Hubbard*

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

OBSAH	7
ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VYMEZENÍ POJMU ADHD	12
1.1 VZNIK A POSTUPNÝ VÝVOJ PORUCHY	13
1.2 PŘÍZNAKY A PROJEVY ADHD	15
1.3 DIAGNOSTICKÁ KRITÉRIA ADHD.....	17
1.4 LÉČBA ADHD.....	18
2 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S ADHD	20
2.1 VÝCHOVA DÍTĚTE S ADHD	21
2.2 DÍTĚ S ADHD VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ.....	22
2.3 INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	24
2.3.1 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN	25
3 ASISTENT PEDAGOGA	27
3.1 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ ASISTENTA PEDAGOGA	28
3.2 ASISTENT PEDAGOGA FUNKCE A NÁPLŇ PRÁCE	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 VÝZKUMNÝ CÍL	34
5 PROJEKT VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	35
5.1 VÝZKUMNÝ SOUBOR	35
5.2 VÝZKUMNÁ METODA.....	36
5.3 TECHNIKA SBĚRU DAT	36
6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	38
6.1 KATEGORIE: DOBA PRAXE.....	39
6.2 KATEGORIE: OSOBNÍ ZKUŠENOST PEDAGOGA.....	39
6.3 KATEGORIE: ZMĚNA PROSTŘEDÍ A REAKCE	40
6.4 KATEGORIE: ZKUŠENOST PEDAGOGA S PRACÍ ASISTENTA PEDAGOGA	42
6.5 KATEGORIE: PŮSOBNÍ ASISTENTA PEDAGOGA V SOCIÁLNÍ OBLASTI A PŘI PŘÍPRAVĚ NA VYUČOVÁNÍ.....	43
6.6 KATEGORIE: ROZDÍLNOST ZPŮSOBŮ PRÁCE.....	45
6.7 KATEGORIE: ŠKOLNÍ A MIMOŠKOLNÍ SPOLUPRÁCE MEZI PEDAGOGEM A ASISTENTEM PEDAGOGA	46
6.8 KATEGORIE: SPECIFIKA PRÁCE	47
6.9 KATEGORIE: PŘÍNOS INTEGRACE	49
6.10 KATEGORIE: SPOLUPRÁCE MEZI SUBJEKTY	50
6.11 KATEGORIE: NÁZOR O INFORMOVANOSTI.....	51

7 SHRNU TÍ	54
7.1 DOPORU ČENÍ PRO PRAXI	55
ZÁVĚR	57
SEZNAM POU ŽITÉ LITERATURY	58
SEZNAM POU ŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	60
SEZNAM OBRÁZKŮ	61
SEZNAM PŘÍLOH.....	62

ÚVOD

Specifické poruchy chování a učení, které jedinci způsobují velké množství problémů, zůstávají velmi často nerozpoznány. Právě do těchto poruch řadíme poruchu ADHD a ADD, které jsou v dnešní době stále více probírány. Čím dál více přibývá dětí, které jednu z těchto poruch mají. Potíže žáků s těmito poruchami zůstávají velmi často ignorovány. Růst a vývoj dětí s ADHD je pro dítě těžký, i když má v rodině ty nejlepší podmínky. Dětem s ADHD je dnes věnována pozornost ve všech vyspělých zemích na celém světě. Poruchy pozornosti a poruchy pozornosti provázené hyperaktivitou nelze považovat za nemoc, která se dá vyléčit. I když se porucha během dospívání mění, dítě z této poruchy nikdy nevyroste.

Pedagogové se setkávají s uvedenými poruchami v současné době velmi často, ovšem nedokáží s takovým dítětem vždy komunikovat a pracovat, jak by měli. Často jsou takové děti vnímány jako problémové. Chyba však není jen na straně pedagogů. Je spousta informací, které by měl pedagog o dítěti s ADHD znát. Velmi důležité je, jak se učitel k žákovi s touto poruchou chová, zda je ochotný takovému žákovi poskytnout individuální vzdělávací plán a jiné. Škola, hned za rodinou má na žáka velký vliv. Právě proto se zvyšuje potřeba nárůstu asistentů pedagogů k dětem s ADHD. Asistent pedagoga je pro dítě velkým přínosem především ve vzdělávací oblasti.

První kapitola bakalářská práce slouží k uvedení problematiky syndromu hyperaktivity. Vymezuje pojem ADHD, vznik syndromu a vývoj. Dále se kapitola zabývá příznaky a projevy ADHD. Také je v této kapitole nastíněna diagnostika a léčba poruchy ADHD.

Druhá kapitola se zabývá výchovou a vzděláváním žáků s touto poruchou. V této kapitole je zmíněno inkluzivní vzdělávání a individuální vzdělávací program, který s tématem velmi úzce souvisí.

Třetí kapitola seznamuje s náplní práce asistenta pedagoga. Vymezuje pojem asistent pedagoga a náplň jeho práce. Také je zde popsáno legislativní ukotvení pojmu asistent pedagoga.

Cílem bakalářské práce je zabývat se zjištěním a zmapováním názorů pedagogů na spolupráci asistenta pedagoga u dětí s poruchou chování v běžné třídě na prvním stupni základní školy.

Praktická část je uskutečněna za pomoci kvalitativního výzkumného šetření, kde hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, jaký je názor pedagogů na práci asistenta pedagoga

u dětí s ADHD na prvním stupni ZŠ. Výzkumné šetření jsme realizovali za pomoci polostrukturovaného rozhovoru. Pro výběr respondentů jsme použili záměrný výběr a metodu analýzy dat, která probíhá otevřeným kódováním a interpretací výsledků.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMU ADHD

V první kapitole si vymezí pojem ADHD. Dále si vysvětlíme jak se porucha ADHD vyvíjí postupně s věkem jedince, jaké jsou příčiny a jak vzniká. Kapitola také pojednává o diagnostice ADHD a o možnostech léčby této specifické poruchy.

Specifické poruchy učení a chování se objevovaly od samého počátku vzdělávání. Už i v dřívější době se touto problematikou zabýval Jan Ámos Komenský nebo Erasmus Rotterdamský. ADHD je porucha pozornosti, která je provázená hyperaktivitou. V anglickém jazyce poruchu nalezneme pod názvem Attention deficit hyperactivity disorder. „ADHD – Attention deficit/hyperactivity disorder – je označení pro skupinu geneticky přenášených neurobiologických dysfunkcí, které u postiženého snižují schopnost zaměřit a udržet pozornost, přizpůsobovat aktivitu a ovládat impulzy.“ (Swierkoszová, 2006, s. 81). ADHD je v současné době jedna z nejčastěji diagnostikovaných dětských poruch, i v celosvětovém měřítku.

Porucha pozornosti s hyperaktivitou má mnoho společného s poruchou pozornosti, kterou nalezneme jako termín ADD. Proto se velmi často stává, že jsou tyto poruchy zaměnitelné. Rozdíl v těchto dvou poruchách pozornosti, je především v tom, že dítě s poruchou ADD není tak často a v takové míře hyperaktivní jako dítě s poruchou ADHD. Někdy je každé dítě zlobivé a vzteklé, důležité je však včas rozpoznat, kdy dané zlobení přerůstá určité hranice. „Hyperaktivita je vývojová porucha, projevující se věkově nepřiměřeným rozsahem pozornosti, obtížnou kontrolou impulzivity a neklidem“. (Barkley, 1982, s. 48).

Poprvé v roce 1930 byl použit termín minimální mozková dysfunkce neboli MBD. V poradenské psychologické a pedagogické praxi zahrnujeme hyperaktivní děti pod termín specifické poruchy chování (SPCH), který je u nás používán od osmdesátých let minulého století. (Žáčková, 2007, s. 10)

Pro poruchu pozornosti bez hyperaktivity je typické to, že dítě se nesnaží tolik upoutat učitelovu pozornost. Dítě nevyrušuje tolik v hodině a není tak neklidné. Oproti tomu dítě, které poruchou pozornosti spojenou s hyperaktivitou trpí, velmi často vyrušuje v hodinách. Naopak pro děti, které mají poruchu ADHD je typická snaha o upoutání učitelovi pozornosti. Děti s touto poruchou se velmi rychle a snadno rozptýlí vnějšími podněty. Proto bývají velmi často považovány za nejzlobivější dítě ve třídě a učitelé je i takto vnímají. Charakteristické pro takové děti jsou problémy se soustředěním a udržením pozornosti, protože potřebují být

neustále v pohybu a nedokáže sedět na jednom místě. U některých dětí se objevuje i agrese. Co se týká výkonů ve škole, dítě s ADHD je většinou na nižší úrovni, která odpovídá jeho schopnostem. „Učitelé často udávají, že dítě pracuje pod úrovní svých schopností, že má na víc a že kdyby se více snažilo a dávalo pozor, byly by jeho výsledky mnohem lepší“. (Jucovičová, Žáčková, 2010, s. 19).

Terminologie pojmu ADHD se neustále mění a rozvíjí. „Termín ADHD je jako doporučený popisný diagnostický termín uveden v Diagnostickém a statistickém manuálu Americké psychiatrické asociace. Je to termín, který se používá k označení takového žáka, u něhož se kromě mnohých uvedených znaků objevují i četné rysy spojené s hyperaktivitou“. (Riefová, 2007, s. 17)

Podle Swiekoszové je termín ADHD popisnější, poskytuje širší pojetí syndromu a je pro depistáž a následnou terapii a reedukaci užitečnější (Jucovičová, Žáčková 2010, s. 10). Podle Barkleyho modelu ADHD je problém vyrušitelnosti druhotný, způsobený poruchou regulace a inhibice chování (Barkley 2006, s. 95). Co bývá označováno jako vyrušitelnost je ve skutečnosti neschopnost inhibovat tendenci k hledání jiných podnětů, které jsou v danou chvíli zajímavější. Tím se vysvětluje schopnost dětí s ADHD někdy pozornost udržet bez problémů, typicky se uvádí sledování televize nebo hry na počítači.

„Poruchy pozornosti provázené hyperaktivitou nelze považovat za nemoc, kterou je možno „vyléčit“. Dítě se syndromem ADHD z této poruchy nevyroste, i když se jednotlivé projevy jeho chování během dospívání mění. Největší roli v tom, čeho tyto děti dosáhnou, nakolik budou v životě úspěšné a jak budou samy sebe vnímat, sehráváme my, dospělí, kteří významným způsobem vstupujeme do jejich života. Jedině my je můžeme vést k tomu, aby si co nejlépe uspořádaly život.“ (Riefová, 1999, s. 15). Ve školském zákoně č. 561/2004 Sb., § 16 jsou tyto poruchy označeny jako vývojové poruchy chování a spolu s vývojovými poruchami učení (VPU), mentálním, tělesným a smyslovým postižením, vadami řeči a autismem jsou zahrnuty do kategorie zdravotního postižení.

1.1 Vznik a postupný vývoj poruchy

ADHD je vývojově podmíněná porucha, která bývá nejčastěji diagnostikována na konci dovršení předškolního věku, tedy mezi šestým a sedmým rokem života dítěte. Příčiny vzniku hyperaktivity u dětí bývají velmi často nejasné a málokdy se podaří je objevit včas. Proto jsou často tyto děti označovány jako zlobivé a neukázněné. Ve většině případů se jedná

o onemocnění, které je vrozené, proto za něj dítě nemůže a nemůže ho ani nijak ovlivnit. ADHD je onemocnění které se vyvíjí zároveň s růstem dítěte. Porucha ADHD většinou vzniká drobným poškozením centrální nervové soustavy v raných vývojových obdobích. Vývojovými obdobími, ve kterých tahle porucha vzniká, jsou prenatální, perinatální a postnatální období. Porucha centrální nervové soustavy způsobuje určité odlišnosti v chování a jednání dítěte. Obecně jednou z nejčastějších příčin, která za hyperaktivitu u dětí může, je drobné poškození mozku, které vzniklo v období vývoje nervové centrální soustavy. Za poškození mozku může v tomto případě nejčastěji nedostatek kyslíku nebo krvácení do mozku, které právě vzniká kvůli nedostatku kyslíku. „Tato poškození vznikají negativním působením různých vlivů v období těhotenství, v době porodu nebo v raném dětství“ (Vágnerová, Černá 1999).

Poměrně velký podíl na vzniku hyperaktivity mají genetické faktory. Proběhlé výzkumy ukazují, že hyperaktivita se dědí nejčastěji po mužské linii. Samozřejmě pokud v rodině hyperaktivního dítěte je někdo s touto poruchou, je velmi pravděpodobné, že dítě bude mít tuto poruchu také. Další z možných příčin bývá kombinace faktorů, kdy například otec dítěte je hyperaktivní a matka měla rizikové těhotenství, je opět poměrně velká pravděpodobnost, že dítě poruchu bude mít.

ADHD je porucha, které je typické pro dětský věk. Bohužel ani období adolescence a dospělosti se toto onemocnění nevyhýbá. Údajů o dospělých lidech, u nichž byla v dětství diagnostikována hyperaktivita, nebývalo v minulosti mnoho. V současné době jsou již přesnější statistiky o výskytu hyperaktivity u dospělých jedinců. Například Paclt uvádí, že přibližně u 40- 45 % dětí s ADHD přetrvává porucha i v dospělosti. Díky tomu, že hyperaktivita má v průběhu vývoje sestupnou tendenci, považuje se stále v dospělosti za odeznelou. U dospělých má porucha poněkud jiný charakter než u dětí. Spíše než hyperaktivita se u adolescentů a dospělých objevují pocity vnitřního neklidu, nudy a impulzivita. Dále se v dospělém věku projevují nejčastěji problémy s plánováním úkolů, nedokončení daných úkolů a zapomínání. Proto bývají lidé s tímto onemocněním považováni v pracovním prostředí za nespolehlivé. Hyperaktivita u dospělých tak jako u dětí vede velmi často k nespavosti. I proto mohou lidé s touto poruchou dávat přednost nočním zaměstnáním před zaměstnáním přes den. Vždy je důležité nezapomínat, že děti i lidé s ADHD mají normální inteligenci, někdy dokonce nadprůměrnou.

1.2 Příznaky a projevy ADHD

Jaké jsou nejčastější projevy ADHD, je otázka na kterou se ptá velké množství pedagogů i rodičů.

Mezinárodní klasifikace nemoci popisuje a určuje poměrně podrobně jednotlivé kategorie poruch chování (Jucovičová, Žáčková, 2010, s. 49).

K základním projevům syndromu ADHD patří především porucha pozornosti, hyperaktivita a impulzivita. V knize (Bragdon, Gamon, 2006, s. 64) jsou uvedeny a popsány příznaky:

Nepozornost

- Dítě nevěnuje pozornost detailům, při školní práci a dalších úkolech se z nepozornosti dopouští mnoha chyb.
- Neudrží pozornost při plnění úkolů a při hře.
- Když na ně někdo promluví, zjevně nesleduje, co mu říká.
- Nepostupuje podle pokynů a často se mu nedaří splnit zadaný úkol.
- S velkými obtížemi si organizuje činnosti vedoucí ke splnění úkolu.
- Má velké obtíže při provádění činností a plnění úkolů vyžadujících trvalejší úsilí.
- Opakovaně ztrácí pomůcky nutné k různým činnostem a úkolům, například tužky, pera, knihy nebo hračky.
- Snadno se nechá vyrušit.
- Často zapomíná vykonávat běžné, rutinní činnosti.

Hyperaktivita

- Dítě je nadměrně neklidné, neustále se vrtí, nevydrží na místě.
- Vstává ze židle, i když má nařízeno sedět.
- Neustále pobíhá sem a tam a vylézá na nejrůznější objekty ve svém okolí.
- Jen obtížně vykonává činnosti, při nichž je zapotřebí být zticha.
- Zdá se, že je v neustálém pohybu.
- Nadměrně mluví.

Impulzivita

- Vyhrkne ze sebe odpověď ještě před tím, než dozní otázka.
- Nevydrží čekat, až na ně dojde řada.
- Skáče jiným lidem do řeči.

Velmi často lze u dětí pozorovat i jiné takzvaně přidružené poruchy, které se syndromem velmi úzce souvisí. U menších dětí, například ve vývojovém období kojence, není ještě snadné hyperaktivitu rozpoznat. Děti, ale někdy bývají neklidnější než ostatní, mají poruchy biorytmu. (Černá, Vágnerová, 1999). Poruchy biorytmu se projevují tak, že ve dne dítě spí a v noci bdí. U dětí školního věku můžeme projevy ADHD rozdělit do několika skupin.

První skupinou jsou poruchy pozornosti, mezi které patří nesoustředěnost, nepozornost, netrpělivost, rychlá unavitelnost, výkyvy ve výkonnosti. Další skupinou jsou poruchy percepčně motorických funkcí, kdy u dítěte školního věku můžeme pozorovat velmi často motorickou neobratnost, tedy poruchy jemné a hrubé motoriky. Častými jsou i sluchové a zrakové diferenciací a poruchy fonologického uvědomění. Poruchy paměti patří také k častým projevům ADHD. Jedná se v tomto případě o poruchy krátkodobé paměti, zejména auditivní a vizuální. Poruchy myšlení a řeči jsou také častým příznakem, že u dítěte není něco v pořádku. Poruchy komunikace, snížený jazykový cit, artikulační neobratnost a poruchy rytmizace řeči, poruchy chápání pojmů, všechny tyto pojmy jsou charakteristické pro poruchy myšlení. Příznaků, které mohou signalizovat, že dítě trpí poruchou, je víc než dost, a je důležité vědět, že u každého dítěte se nemusí objevit vždy všechny typy.

Je potřeba vědět a uvědomit si, že vzhledem k uvedeným příznakům mívají děti s ADHD často problémy nejen ve škole, ale i s vrstevníky. I když jsou v jádru upřímné, hodné a kamarádké, bohužel v citech jsou poněkud nestálé. U ADHD se tedy kromě zmínovaných poruch objevuje velmi často i emoční porucha. Výkyvy nálad, snížené sebepojetí, nevhodné reakce až agresivita.

V období dospívání u hyperaktivních dětí bývá zaznamenáváno poměrně ve velké míře disociální, asociální i antisociální chování. Adolescent s ADHD prodělává stejné změny jako jeho vrstevníci, ale je méně připravený zvládnout zodpovědnost, které vyplývá z nabyté samostatnosti. Komplikace v průběhu dospívání se dále projevují v podobě přidružených psychických poruch. S antisociálním chováním se můžeme setkat až v 35 % případů pacientů

s ADHD. Častější u jedinců s poruchou ADHD je dřívější experimentování s drogami, kouřením a nebezpečí hraní hazardních her. Jedinci také častěji začínají se sexuálním životem, který ve velkém množství případů končí nechtěným těhotenstvím.

U dospělých jedinců příznaky s ADHD pokračují s tím rozdílem, že dospělý jedinec je schopný své chování lépe kontrolovat a zvládat. Pro člověka trpící ADHD je nejvhodnější povolání takové, které přináší neustále nové podněty a tedy i nutnost neustále nových úkolů. V tomto případě mohou jedinci svůj syndrom shledávat jako výhodu.

1.3 Diagnostická kritéria ADHD

Diagnostikovat u dítěte ADHD není vždy úplně jednoduché. S určením ADHD mají problém nejen laici, ale i profesionálové. Jestliže rodič delší dobu pozoruje u svého dítěte zvláštní chování, jako je zvýšená aktivita, agresivita nebo nedostatek pozornosti a jeho výchova se zdá těžší než dřív, je dobré obrátit se na odborníka a zjistit tak příčiny tohoto stavu. Velmi často rodiče podceňují chování svého dítěte a věří, že se to postupem času zlepší a problém sám zmizí. Velké množství rodičů vnímá své dítě jako velmi zlobivé a řeší chování svého dítěte pohlavkem, zákazy a řevem. I zbytečná návštěva u dětského psychiatra je však lepší volbou, než úzkostné očekávání. Je důležité nezapomínat, že ADHD vyžaduje vždy léčbu.

Moderní psychiatrie, podobně jako všechny lékařské obory, má pro každé onemocnění stanovena závazná kritéria, které pacient musí splňovat, aby mohl být diagnostikován. Ke dvěma hlavním klasifikačním kritériím patří systém evropský a americký. V Evropě je klasifikační systém označen jako tzv. Mezinárodní klasifikace nemocí 10. revize (MKN-10). Ve Spojených státech je používán systém Diagnostický a statistický manuál duševních nemocí 4. revize (DSM-IV). Termín ADHD pochází právě z amerického manuálu (Goetz, Uhlíková, 2009, s. 59). Naprostá většina celosvětového výzkumu ADHD je vedena právě podle amerických diagnostických kritérií.

Diagnostiku ADHD provádí tým odborníků psycholog, neurolog, speciální pedagog, popřípadě psychiatr. Diagnostika ADHD probíhá ve školských a poradenských zařízeních, jako jsou pedagogickopsychologická poradna, speciálněpedagogické centrum a středisko výchovné péče. „Odborníci by neměli zapomínat také na podporu rodičů – výchova dítěte s ADHD je pro ně značně náročná a vyčerpává je“ (Jucovičová, 2007).

Diagnostiku syndromu ADHD lze provést nejdříve u dítěte v předškolním věku. Samotný proces diagnostiky syndromu ADHD je poměrně dlouhý. Jedním z nejdůležitějších bodů bývá vyšetření v pedagogicko- psychologické poradně, kam je dítě posláno. Do pedagogicko- psychologické poradny může být dítě posláno z vlastní iniciativy rodičů, kteří si s ním nevědí rady nebo na popud předškolního nebo školního zařízení. V pedagogicko- psychologické poradně začíná proces vyšetřením dítěte. Součástí vyšetření nejčastěji bývá klinické psychiatrické vyšetření, vyplnění dotazníků o chování dítěte, IQ test a test školních dovedností a pohovor lékaře s učitelem dítěte. Psycholog provede rozhovor s rodiči, na který naváže anamnestický rozhovor s rodičem. Psycholog zjišťuje osobní údaje, osobní anamnézu dítěte, rodinnou anamnézu. Dále se zaměřuje na psychomotorický vývoj dítěte, jelikož děti u dětí s ADHD je poměrně časté, že některou z vývojových fází přeskočí. Rozhovor s rodiči je velmi důležitým bodem a je vhodné, aby se rozhovoru zúčastnili oba rodiče. Čím více informací odborník získá, tím přesněji může diagnózu stanovit. Pro lepší pochopení a vcítění se do dané situace jsou pro odborníka důležité rodinné vztahy, které v rodině panují, protože jak všichni víme, rodina a vztahy v ní dítě ovlivní častokrát na celý jeho život.

1.4 Léčba ADHD

Hyperaktivita by se u dítěte nemusela vůbec projevit, pokud by dítě včas dostalo vše co je potřeba. Je velmi důležité u poruchy ADHD dbát na prevenci. Ta bývá bohužel v mnoha případech podceňována. Léčba ADHD není jednoduchá. Jakmile se podezření na ADHD potvrdí, potřebuje dítě i jeho rodina cílenou pomoc. ADHD zasahuje nejen do života dítěte, ale také do životů všech, kteří se určitým způsobem podílí na výchově takového dítěte.

Léčba ADHD zahrnuje komplexní léčbu jedince. Aby léčba ADHD byla účinná, měli by všechny zúčastněné osoby vědět o této problematice a být do ní zasvěceny. „Úplný léčebný přístup, který má naději na úspěch, se skládá z několika vzájemně se podporujících metod a zahrnuje farmakoterapii, psychoterapii a režimová a výchovná opatření“ (Goetz, Uhlíková, 2009, str. 82). Léčba ADHD může být za pomoci medikamentů, psychoterapie, speciálního tréninku určeného pro rodiče těchto dětí. Medikamenty se používají takové, které v mozku ovlivňují systémy neuro-přenašečů dopaminu a noradrenalinu. Léky dítěti pomáhají především, aby se lépe soustředilo a udrželo déle pozornost. Látka, kterou léky nejčastěji obsahují je tzv. methylfenidát, který se v medicíně používá déle než šedesát let. Jedná se o léky, u kterých je téměř nulové nebezpečí vzniku závislosti. Ne každá diagnóza

stanoví, zda pacient má být léčen pomocí farmatik. Pokud se lékaři a rodiče dítěte na medikamentózní léčbě shodnou, pak by neměla být farmakoterapie odpírána. Pomocí ověřených zdrojů lze zjistit, že léky jsou účinné až u 80 % dětí. Pokud lékař stanoví léčbu pomocí farmatik, je důležité, aby rodiče, zvláště u dětí dohlíželi na pravidelné užívání doporučených léků. Ne vždy lze léky použít. Existují onemocnění, při kterých by měl lékař velmi dobře zvážit, zda léky nebudou mít spíše nežádoucí účinky. Jedná se například o epilepsii, srdeční onemocnění nebo alergie na některou z látek, kterou daný lék obsahuje. Dále se velmi často hovoří i o tzv. alternativních metodách, jakými jsou podávání hořčkových potravinových doplňků, omega tři mastných kyselin, produktů z mořských a potravinových řas a homeopatik. Většina těchto metod dítěti naštěstí uškodit nemůže, až na produkty z potravinových řas, které mohou bez porady s odborníkem působit škodlivě na nervový systém. Bohužel většina těchto metod nemá žádný prokázaný účinek na zmírnění či zlepšení projevů ADHD. Do této skupiny metod lze zařadit i metodu biofeedback.

Dle doktorky Ivany Drtílkové neexistuje v současné době jednotný názor na účinnost EEG biofeedbacku. Biofeedback je metoda, která má umožnit ovládnutí mozkových vln. Tato metoda vychází z předpokladu, že mozek může změnit svoji vlastní činnost, pokud jeho nositel sám sebe lépe pozná a nabídne mozku potřebné cílené informace. Právě tyto informace jsou mimo jiné získávány speciálním tréninkem za pomoci EEG biologické zpětné vazby pod vedením odborníka. V případě biofeedbacku se jedná o metodu pro děti zábavnou, ale pro rodiče poměrně finančně náročnou. Metoda není téměř nikde na světě hrazena zdravotní pojišťovnou. „ Publikované studie nejsou příliš přesvědčivé v otázce účinnosti, už proto, že nejsou prováděny nezávislými institucemi, často pracují s diagnózou LMD a výsledky proto nelze jednoznačně aplikovat na děti s ADHD“ (Goetz, Uhlíková, 2009, str. 154). Při léčbě je důležité nezapomínat, že ADHD není nemoc, kterou lze vyléčit, díky včasné a dobře zvolené léčbě lze však průběh nemoci pozitivně ovlivnit.

2 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S ADHD

Druhá kapitola se zabývá výchovou a vzděláváním žáků s ADHD. V kapitole se dozvíme blíže o inkluzivním vzdělávání žáků, neboť právě inkluzivní vzdělávání je nedílnou součástí vzdělávání dětí s ADHD. V kapitole je také zmíněn individuální vzdělávací plán, který se vzděláváním dětí s ADHD úzce souvisí.

Výchova a vzdělávání žáků jsou dvě na první pohled odlišné věci, které spolu velmi úzce souvisí. Rodina má na vychovávaného jedince velký vliv. To, jak se k dítěti chováme, se odrazí v jeho budoucím životě. Není jednoduché vychovat vzdělaného jedince. Především rodiče dětí s ADHD musí dbát na správnou výchovu a zároveň poskytnout dítěti oporu a jistotu. Právě děti s ADHD potřebují cítit oporu a jistotu. Chování těchto dětí bývá velmi ovlivněno situací, která v rodině panuje. Nepříznivá situace může výchovu takového jedince zhoršit. Prekopová (2013) ve své knížce uvádí, že až dvě třetiny českých rodičů se domnívají, že jejich děti jsou výrazně neklidnější a nesoustředěnější než děti ostatní. Takovéto děti dovádí k zoufalství nejen samotné rodiče, ale i učitele, vychovatele a většinu osob, které s nimi přijdou do kontaktu.

Výchovné vedení dítěte s ADHD by mělo být důsledné, jednoznačné a klidné. Dítě potřebuje řád, který mu svou důsledností dáváme. Hned za rodinou, je to škola, která má na vychovávaného velký vliv. Nejčastěji ve školním prostředí se hyperaktivita u dětí projeví. Dítě s ADHD je neklidné, nedokáže se soustředit, a má problém zvládat nároky, které škola vyžaduje. Právě ve škole přebírá důležitou roli ve výchově dítěte pedagog. Je nezbytné, aby pedagog měl podstatné informace o ADHD a byl do tohoto problému zainteresovaný. Vzhledem k tomu, že pedagog se není schopen i přes svou snahu naplno věnovat dítěti s ADHD, je nejvhodnějším řešením umístit do třídy asistenta pedagoga. Asistent pedagoga dítěti s ADHD pomáhá v různých oblastech. Důležitá je komunikace asistenta nejen s dítětem, ale také s jeho rodiči. V současné době roste čím dál větší poptávka po asistentech pedagoga. To je zapříčiněno především tím, že dětí, které mají ADHD nebo jinou poruchu stále přibývá. Vzhledem k tomu, že počet dětí s touto poruchou narůstá, stoupá i informovanost o této poruše. „Myslím, že za posledních pět let se díky úsilí mnoha odborníků informovanost o ADHD o něco zvýšila a uchytil se i název. Ovšem používání názvu ADHD mezi veřejností zatím trochu předbíhá skutečnou znalost projevů, průběhu a léčby choroby. Ne vždy je tudíž termín ADHD správně použit.“ (Rozhovor s dětským, psychiatrem Michalem Goetzem z Dětské psychiatrické kliniky 2. LF UK a Fakultní nemocnice v Praze- Motole).

2.1 Výchova dítěte s ADHD

Přesto, že existuje několik principů a rad, kterými se rodiče mohou řídit při výchově dítěte s ADHD, je důležité vždy brát tyto informace pouze jako určitý návod, jak při výchově postupovat. Každé dítě je jiné, a proto rodič musí brát ohled na jeho individuální potřeby. Současná moderní doba s sebou přináší velké množství problémů, se kterými se rodiče potýkají. „Právě tehdy hrají nezastupitelnou funkci výchova a výchovné vlivy rodiny. Jako výchovné prostředí je rodina považována za činitele prvořadého významu“ (Bartoňová, 2010, s. 46).

U každého dítěte je důležitá ve výchově láska. U dětí s ADHD to platí dvojnásob. Dítě musí vědět, že jej rodič miluje a že se na něho může kdykoliv spolehnout. Pokud se může dítě spolehnout na vztah k rodičům, jde výchova mnohem snáz. „Výchova nakloněná dětem tedy výchova, která má za cíl vést dítě ke svobodě se může odvíjet jen ve vztahu neseném láskou“ (Prekopová, Schweizerová, 2013, s. 125). Pokud chceme jedince dobře vychovávat, musíme znát především jeho individuální potřeby, ale musíme zároveň zachovávat určité podmínky výchovy. Na výsledek výchovy mají do jisté míry vliv podmínky výchovy. Na formování osobnosti působí vnější a vnitřní podmínky výchovy.

Vnější podmínky můžeme chápat jako podmínky, ve kterých dítě vyrůstá, patří sem například ekonomické, politické nebo kulturní faktory. Jsou to tedy okolnosti, za kterých výchova probíhá. Vnitřní podmínky výchovy jsou dány vlohami a dispozicemi člověka. Na mysl v tomto případě máme fyzické a psychické předpoklady jedince a také jeho zdravotní stav.

Jedním z důležitých principů, kterým by se rodiče ve výchově dítěte s ADHD měli řídit, je poskytnout dítěti vždy zpětnou vazbu. Rodiče by měli vysvětlit dítěti, co udělalo špatně. Měli by mu to však říct srozumitelně a v klidu, aby dítě pochopilo, co špatně udělalo a čemu se má příště vyhnout, nebo co má udělat jinak. Se zpětnou vazbou souvisí i hodnocení. Rodiče by měli dítě hodnotit co nejčastěji pozitivně například pohlazením. Měli by to dělat v případech, kdy se dítě chová tak, jak od něj vyžadují, protože občasná odměna má větší účinek než každodenní. Dalším důležitým bodem ve výchově dětí s ADHD je mluvit s dítětem srozumitelně a zvýraznit v mluvě důležité informace. Protože paměť u dětí s ADHD bývá často narušena, je dobré, aby mělo dítě důležité informace na viditelném místě, například když píše úkol, je vhodná kartička ve smyslu „Neodcházej, dokud nemáš úkol vypracovaný“. Dalším důležitým bodem ve výchově dítěte je naučit se ovládat své

emoce. Není nic horšího než rodič, který nezvládne emoce a v danou chvíli, nejlépe uprostřed nákupního centra křičí na dítě, které se vzteká, skáče po vozíku a hází kolem sebe různé věci. Samozřejmě ne vždy je lehké emoce udržet, ale rodič by je měl umět zvládnout. Rodiče hyperaktivního dítěte by neměli zapomínat na to, že děti s ADHD jsou mnohem citlivější než děti, které tuto poruchu nemají. Proto když jdeme s dítětem například nakupovat, měli bychom mu stanovit jasná pravidla co s ním a co naopak nesmí dělat. Pravidla bychom měli vždy připomenout, když do nákupního centra půjdeme. Na co by rodiče neměli při výchově zapomínat je myslet na budoucnost. „Rodiče občas v boji s ADHD ztrácí perspektivu, mohou zuřit, být v rozpacích a mohou mít pocit selhání, když se jejich úsilí nedaří. Mohou dítěti ustupovat a snížit laťku, dítě pak dosáhne v životě méně, než by mohlo“ (Goetz, Uhlíková, 2009, s. 102). Není proto žádným překvapením, že rodiče dětí s ADHD své chování občas nezvládají a při vzniklých situacích reagují nepřiměřeně.

Na závěr lze říct, že ideální typ výchovy ani rodičů neexistuje. Při výchově dětí s ADHD je potřeba řád, hranice a důslednost, klidné jednání, trpělivost a především pochopení. I z dítěte, které tuto poruchu má, díky důslednému vedení může vyrůst jedinec, který i přes všechny projevy může vést nekonfliktní a plnohodnotný život.

2.2 Dítě s ADHD ve školním prostředí

Škola a školní prostředí má na každého jedince významný vliv. Pedagog hraje klíčovou roli v životě každého člověka. Role pedagoga je téměř shodně významná jako role rodičů. „Pedagog vnímá svou úlohu jako následnou po roli rodičů“ (Prekopová, Schweizerová, 2013, s. 138). Právě díky pedagogovi se otevírá dítěti jiný pohled na svět, než mělo doposud.

Každý pedagog má roli vzdělávací i výchovnou. Co se týká role vzdělávací, ta je poněkud jednodušší v tom, že je daná. Pedagog v této roli žáka informuje, podněcuje, motivuje, inspiruje a předává mu nové informace, které se dítě učí použít v praxi. Role výchovná je o mnohem složitější. Role pedagoga však není vůbec jednoduchá. Výchovné působení na žáky v běžné třídě je složité. Složitější situace nastává, pokud má pedagog ve třídě žáka s ADHD nebo s některou z přidružených poruch. Pokud se pedagog poprvé setká ve třídě s žákem, který ADHD má, reaguje jinak, než pedagog, který s ním má zkušenost. Pedagog, který s touto poruchou nemá žádné zkušenosti, ve většině případů nedokáže adekvátně reagovat. Když máme ve třídě dítě, které je neklidné a nesoustředěné, velmi záleží na tom, jak se pedagog zachová, zda si zjistí informace, proč se tak dítě chová. Není povinností pedagoga zjišťovat si o každém dítěti jeho zdravotní stav, přece jenom má ve třídě minimálně dalších

dvacet dětí. Rodiče by proto měli ve vlastním zájmu školu informovat o tom, že se dítě s poruchou léčí. Díky tomu, že má pedagog informace o daném problému, může si zjistit potřebné informace a vědět, jak s takovým dítětem pracovat, aby byla spolupráce co nejefektivnější. Je několik základních zásad, podle kterých by se měl pedagog řídit, pokud dítě ve třídě s ADHD má.

Jednou ze zásad je hodnocení dítěte. Dítě by mělo být hodnoceno pozitivně, pokud prokáže určitou schopnost, vyřeší dobře příklad, doplní správně cvičení v českém jazyce apod. Dítě by mělo mít pocit, že je v něčem dobré a že se mu něco povedlo. Pokud by pedagog dítě neustále kritizoval, dítě bude mít pocit méněcennosti. Děti s ADHD se vypořádávají s kritikou hůř než ostatní děti. Proto je důležité na tento fakt nezapomínat. Dalším důležitým bodem je vhodné uspořádání ve třídě. Lavice by měly být dány maximálně po dvou a dítě s ADHD by mělo sedět, pokud je to možné vepředu. Důležitý je pro dítě s ADHD styl a rytmus výuky. Hodina by měla vždy mít určitý řád. Dítě tak ví co očekávat a je díky tomu klidnější. Těžší úkoly by mělo dítě dělat v ranních hodinách, kdy je schopno soustředit se víc. Dle Goetze (2009) je známo, že schopnost dětí s ADHD udržet pozornost během dne klesá. Pedagog by se měl vyvarovat úkolům na rychlost. Jednak v dítěti s ADHD vyvolá tímto zbrkllost a impulzivitu a v kolektivu tímto krokem vyzývá k soutěživosti mezi ostatními dětmi, kdo je lepší a kdo naopak horší. Neméně důležitou zásadou je snaha pedagoga vytvářet ve třídě dobré vztahy mezi vrstevníky. Pedagog by měl dětem vysvětlit, že každý člověk je jedinečný, každý má jiný názor a jiné vlastnosti. Je důležité, aby se děti uměly navzájem respektovat. Samozřejmě zásad, jak pracovat s dítětem s ADHD, je mnoho a záleží vždy na konkrétním jedinci. V této práci jsou popsány jen ty nejzákladnější.

Obrázek 1: Výtvarné tvoření

[Zdroj: vlastní]

Obrázek 2: Práce s modelínou

[Zdroj: vlastní]

2.3 Inkluzivní vzdělávání

Na úvod je důležité podotknout, že při použití vhodných výchovných stylů a přístupu k dítěti, lze dítě s ADHD plně integrovat do prostředí běžné školy. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami upravuje zákon č.561/ 2004 Sb.

„Ve školství je základním cílem inkluze zahájit procesy vedoucí ke zkvalitňování výuky a k maximalizaci zapojení všech žáků“ (Booth; Ainscow 2007). V praxi to znamená, snahu o maximální zapojení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do prostředí běžných škol. Inkluze je považována za základní princip vzdělávací politiky. Inkluzivní vzdělávání, můžeme najít pod pojmem společné vzdělávání, neboť je založeno na přesvědčení, že všichni žáci mají právo na stejné vzdělávání. I inkluzivní vzdělávání má své principy. Inkluzivní vzdělávání je postaveno na principech, jako jsou zvyšování míry zapojení studentů (snižování míry vyčlenění) do školní kultury, vzdělávacího procesu a komunity nebo zkvalitňování škol pro potřeby studentů i učitelů. Dalším z důležitých principů je rovnost všech studentů a pracovníků školy. “Pokud zjistíme, jaké existují překážky v učení a zapojení, můžeme se přímo zaměřit na to, jak zkvalitnit vzdělávání daného dítěte.“(Booth,Ainscow 2007s. 8).

Podle Pokorné (2006) je inkluze přesvědčení, že všechny děti mají být vychovávány společně a již ve škole se má vytvářet prostředí, ve kterém budou žít i v dospělosti. Aby bylo inkluzivní vzdělávání efektivní, je důležité zapojení všech zúčastněných, tzn. pedagogů, poradenských pracovníků, žáků, rodičů, ale i vedení školy. Výuka dětí s ADHD je náročná a často vyčerpávající. Inkluze bývá úspěšná pouze v případech, pokud odpovídá potřebám žáka. Aby byla inkluze přínosná pro všechny zúčastněné, musí se s dětmi umět správně pracovat. Nestačí tedy jen dítěti pomáhat a chránit ho, mnohem důležitější je naučit dítě odpovídat požadavkům, které jsou na něho kladeny. Velmi často se v těchto případech doporučuje spolupráce se speciálním pedagogem, psychologem, výchovným poradcem a metodikem prevence na škole. Pedagog, který ve třídě dítě s ADHD má, by se měl snažit nacházet stále nové individuální přístupy, díky kterým bude vzdělávání žáka s ADHD úspěšné. „ Přítomnost dítěte s ADHD ve třídě vyžaduje jisté specifické kroky, které zvýší šanci, že energie investovaná do výkladu a přípravy vyučování nebude vydána zbytečně“ (Goetz, Uhlíková, 2009, s. 134). S inkluzivním vzděláním souvisí také individuální vzdělávací program pro děti s ADHD, který bude zmíněn v další kapitole. Jak individuální vzdělávací plán vypadá je přiloženo v příloze bakalářské práce na konkrétní dítě s poruchou ADHD v páté třídě na

prvním stupni ZŠ. Konkrétní plán je umístěn z důvodu úzké spolupráce právě s konkrétním dítětem s ADHD.

2.3.1 Individuální vzdělávací plán

Individuální vzdělávací plán je vypracováván pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami. *Dle § 18 zákona č.561/2004 Sb. může ředitel školy s písemným doporučením školského poradenského zařízení povolit nezletilému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na žádost jeho zákonného zástupce a zletilému žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na jeho žádost vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu. Ve středním vzdělávání nebo vyšším odborném vzdělávání může ředitel školy povolit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu i z jiných závažných důvodů.*

Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření nebo psychologického vyšetření školským poradenským zařízením. Individuální vzdělávací program může být doporučen i na základě rozhodnutí praktického nebo odborného lékaře. Individuální vzdělávací program je součástí dokumentace žáka a vypracovává se ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka, popřípadě zletilým žákem. Za správnost individuálního vzdělávacího plánu odpovídá ředitel školy. Ředitel školy musí seznámit s individuálním plánem zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka, ten souhlas potvrdí svým podpisem. Individuální vzdělávací plán by měl být vypracován před nástupem žáka do školy. V případech, kdy se zjistí nutnost individuálního plánu, se plán vytvoří ihned po zjištění speciálních vzdělávacích potřeb jedince. Podle potřeby může být plán upravován a doplňován během celého školního roku. Školské poradenské zařízení má za úkol dvakrát ročně kontrolovat, zda škola řádně dodržuje postupy dle vzdělávacího plánu a zda poskytuje poradenskou podporu jak žákovi, tak i jeho zákonnému zástupci. Pokud není individuální vzdělávací plán dodržen, školské poradenské zařízení ihned kontaktuje ředitele školy.

Co se týká náležitostí individuálního vzdělávacího plánu, tak by plán měl obsahovat především údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi. Mělo by zde být také zdůvodnění. Pokud má žák případné prodloužení vzdělávání, popřípadě úpravu závěrečných či jiných zkoušek, mělo by to být také v individuálním plánu obsaženo. Dalšími důležitými náležitostmi je cíl vzdělávání žáka, obsah a časové rozvrhnutí učiva. Individuální plán by měl také obsahovat

seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, které žák bude potřebovat a které jsou nezbytné pro výuku žáka. Dále by v individuálním plánu mělo být jméno pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat, popřípadě jméno dalšího pracovníka, který bude spolupracovat se žákem. Pokud by se měl snížit počet žáků ve třídě, kde se žák se speciálními potřebami vzdělává, mělo by to být také v individuálním plánu obsaženo. Individuální plán musí obsahovat předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu. V závěru individuálního vzdělávacího plánu jsou závěry z psychologických nebo pedagogických vyšetření, které jsou upravovány vyhláškou č. 73/2005 Sb. Individuální studijní plán je vhodný, pro všechny děti, které mají potřebu individuálního speciálního vzdělávání. Individuální vzdělávací plán umožňuje snadnější vzdělávání těchto dětí a bývá nejčastěji sestavován dvakrát během školního roku. Doporučená struktura pro individuální vzdělávací plán je velmi podrobná a obsáhlá. Tyto plány bývají v reálu velmi podrobné, ale srozumitelné. Proto pro lepší představu uvádíme v bakalářské práci konkrétní případ individuálního vzdělávacího plánu chlapce 4. třídy základní školy.

3 ASISTENT PEDAGOGA

Třetí kapitola je zaměřena na práci asistenta pedagoga u dětí s ADHD. Je zde zmíněna legislativa, která je pro práci asistenta pedagoga důležitá. Kromě legislativy je zde klasifikována náplň práce asistenta pedagoga.

České školství prochází v několika posledních letech velkými změnami. Vzdělávání je legislativně opatřeno školským zákonem, zákon č. 561/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Hlavním cílem těchto nových změn je vytvoření takových podmínek, které by poskytly rovný přístup ke vzdělání všem osobám bez jakékoliv diskriminace. Velký důraz je kladen především na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami má stejné právo na dostatečné vzdělání jako běžný žák. Nejdůležitější změnou je koncepce, která se právě týká vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Až do roku 1997 byl na školách pro žáky se speciálními potřebami k dispozici pouze jeden pedagog. Funkce asistenta pedagoga vešla do popředí až od roku 1997 s vyhláškou č.127/ 1997, kdy funkci asistentů pedagoga zastávali především pracovníci civilní služby. Na základě legislativních předpisů z let 2004 a 2005, po vzoru zemí EU, a na základě potřeb speciálně pedagogické praxe v České republice byla ustanovena možnost další personální podpory při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v podobě souběhu tří pedagogických pracovníků (z nichž nejméně jeden je asistentem pedagoga) ve třídě, kde jsou vzděláváni žáci s těžkým zdravotním postižením.

Podpůrné asistenční služby umožňují kvalitnější vzdělávání značné části žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Dle školského zákona je žák se speciálními vzdělávacími potřebami osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním. Zdravotním postižením je podle zákona postižení mentální, tělesné, zrakové a sluchové, dále vady řeči, souběžné postižení s více vadami, autismus a vývojové poruchy učení a chování. Do poslední skupiny, kterou jsou vývojové poruchy chování, patří již několikrát zmiňované ADHD. ADHD se stává stále častěji probíraným tématem. Čím větší nárůst dětí s ADHD je, tím se zvyšuje potřeba asistentů pedagoga. Asistent pedagoga je pedagogický pracovník s hlavním posláním podpořit integraci. Asistent pedagoga pomáhá dítěti nejen lépe zvládat školní povinnosti, ale také dítěti pomáhá v komunikaci s ostatními žáky, učiteli i rodiči. Během vyučování asistent pomáhá dítěti s lepším zvládnutím probíraného učiva. Vzhledem k tomu, že rodina má na dítě největší vliv, je důležitá dobrá spolupráce nejen asistenta s pedagogem, ale také s rodinou. V kapitole se budeme zabývat nejen

přesnější náplní práce asistenta pedagoga a jeho funkcí, ale především legislativou, která je pro práci asistenta pedagoga neméně důležitá.

3.1 Legislativní ukotvení asistenta pedagoga

Ustanovení funkce asistenta pedagoga představuje v České republice novou podpůrnou službu umožňující kvalitnější vzdělávání mnohým žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Dále umožňuje lepší uplatnění na trhu práce a významné zlepšení kvality života těchto osob. Asistent pedagoga se snaží vytvořit v edukačním procesu podmínky, které vedou k podpoře žáka. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je v resortu školství v současné době zajišťováno na základě dokumentů a legislativních předpisů. V tomto případě se jedná o koncepční materiály, jako jsou Bílá kniha z roku 2001 a dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy České republiky z roku 2007. Důležité pro práci asistenta pedagoga jsou zákony a vyhlášky. Jedná se především o zákon č. 561/ 2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů především zákon č. 383/2005 Sb. Druhým důležitým zákonem je zákon o pedagogických pracovnících č. 563/ 2004 Sb.

Dle zákona č.563/ 2004 Sb. § 2 odst. 2 přímou pedagogickou činnost vykonává

- a) učitel,*
- b) vychovatel,*
- c) speciální pedagog,*
- d) psycholog,*
- e) pedagog volného času,*
- f) asistent pedagoga,***
- g) trenér,*
- h) vedoucí pedagogický pracovník.*

Dle zákona 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání § 16 odst. 9 může ředitel školy se souhlasem krajského úřadu ve třídě, ve které se vzdělává žák se speciálními vzdělávacími potřebami zřídit funkci asistenta pedagoga.

Pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je důležitá vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů

§ 7 Asistent pedagoga

1) Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází.

2) Žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga obsahuje název a sídlo právnické osoby, která vykonává činnost školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout, a náplň práce asistenta pedagoga.

Dalším důležitým nařízením vlády, které stanovuje rozsah vyučovací činnosti je Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

Odborná kvalifikace, která je zapotřebí pro funkci asistenta pedagoga je obsažena opět v zákoně č. 563 / 2004 Sb. Dle paragrafu § 20 – Asistent pedagoga získává odbornou kvalifikaci:

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,*
- b) vyšším odborným vzděláním získaným studiem v akreditovaném vzdělávacím programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku,*
- c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů,*
- d) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělání a studiem pedagogiky, nebo*
- e) základním vzděláním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízeními dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.*

MŠMT pravidelně zveřejňuje seznam akreditovaných vzdělávacích programů. Po absolvování těchto programů získají účastníci kvalifikaci pro výkon činnosti pedagogického pracovníka, tedy asistenta pedagoga.

3.2 Asistent pedagoga funkce a náplň práce

Současná doba vyžaduje čím dál častěji umístění asistenta pedagoga do třídy. Asistent pedagoga je umístěn do takové třídy, kde se vzdělává žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Funkci asistenta pedagoga zřizuje ředitel školy se souhlasem krajského úřadu a na základě vyjádření školského poradenského zařízení. Zásadní význam při zajišťování služeb asistenta pedagoga mají speciálně pedagogická centra a pedagogickopsychologické poradny. Kdy tyto poradny mají velký význam především na to, zda dítěti se speciálními vzdělávacími potřebami má být doporučen asistent či nikoliv. „Bez vyjádření školského poradenského zařízení nemůže ředitelství školy žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga uplatňovat“ (MŠMT základní informace).

Asistent pedagoga vždy pracuje pod metodickým vedením pedagoga. Dle Teplé, Šmejkalové (2010, s. 27) je metodická podpora poskytovaná asistentům pedagoga zaměřena individuálně zejména na tyto oblasti:

- „organizace vzdělávání ve škole a organizace školního roku, základní orientace v rámcových a školních vzdělávacích programech, v obsahu vzdělávání v jednotlivých předmětech,
- specifika a potřeby jednotlivých žáků se zdravotním postižením – individuální možnosti a schopnosti žáka, tvorba, realizace a hodnocení IVP, denní režim, psychohygienické zásady vyučování, vhodné formy podpory žáka - využití vhodných metodických materiálů, didaktických a kompenzačních pomůcek, speciální přístupy a metody práce, přiměřené hodnocení žáka, vhodné formy spolupráce s rodinou žáka.“

Třídní učitel zodpovídá za průběh i výsledky vzdělávání. Konkrétní náplň práce, rozsah a rozpis jednotlivých činností pro asistenta pedagoga stanoví ředitel školy na základě skutečných potřeb žáka. V úvodu by měly být stanoveny přesně a jasně podmínky kooperace učitel - asistent – žák. Důležitost se klade na předem plánování vyučovacího procesu a vytýčení si společných cílů, ke kterým by se žák měl dopracovat za pomoci asistenta. „Týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti stanoví asistentu pedagoga ředitel školy nebo školského zařízení podle přílohy Nařízení vlády č. 75/2005Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti

pedagogických pracovníků v rozsahu 20 až 40 hodin týdně podle potřeby školy či školského zařízení“ (MŠMT základní informace).

Náplň práce asistenta pedagoga je poněkud obtížnější stanovit, protože činností, které asistent pedagoga zastává je hned několik. Můžeme je však rozdělit do pěti nejdůležitějších. K hlavní náplni práce, kterou asistent pedagoga zastává je individuální pomoc žákům při začleňování se ve školním prostředí. Začlenit se do kolektivu je pro žáka velmi důležité, protože ho tato skutečnost velmi ovlivňuje. Dále asistent pomáhá žákovi přizpůsobit se školnímu prostředí, neboť u dětí s ADHD to bývá velmi častý problém. Z důvodu větších nároků na dítě ve škole, má dítě s ADHD problém přizpůsobit se školnímu prostředí, protože předškolní zařízení na dítě nekladlo takové nároky. Asistent pedagoga pomáhá žákovi při probírání látky, ať nové či opakované z minulých hodin. Dítě s ADHD bývá často nesoustředěné a asistent pedagoga tak jeho chování umírní. Důležitým bodem je pomoc žákovi v komunikaci se spolužáky a pedagogy. Další z důležitých činností asistenta pedagoga je pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti. Poslední z pěti nejdůležitějších činností je komunikace se zákonnými zástupci dítěte, kdy se asistent snaží, aby komunikace s nimi byla poskytována na kvalitní úrovni. K běžně vykonávané činnosti asistenta pedagoga patří podpora při dodržování a plnění individuálního vzdělávacího plánu. Pokud asistent shledá případné nedostatky, informuje o nich třídního učitele.

V praxi asistent pedagoga nejen kontroluje žákovi pomůcky, ale také připravuje pracovní listy pro žáka a pomáhá s přípravou žákových pomůcek na hodinu. V neposlední řadě asistent pedagoga často přebírá zodpovědnost za didaktickou techniku a učební pomůcky, které jsou žákovi svěřeny během výuky. Je důležité poznamenat, že asistent pedagoga by neměl vést výuku místo pedagoga, protože asistent pedagoga na výuku nemá dostatečné kompetence. Také by se nemělo stávat, že škola bude po asistentovi chtít vykonávat jinou práci, která nesouvisí s jeho náplní práce. Pokud je asistent využíván jinak než je v jeho pracovní náplni, například že supluje za jiné učitele a podobně, nemá jeho přítomnost a funkce odpovídající význam. Asistent pedagoga je vhodný ve třídě především proto, že do třídy přináší inovativní nápady, kterými podporuje žáky k osvojení kompetencí. V některých případech dochází k tomu, že sám pedagog čerpá od asistenta pedagoga nové nápady. Výsledkem dobré spolupráce žák- asistent –pedagog je spokojenost a dobrá komunikace na všech stranách.

Co se týká zařazení asistenta pedagoga do příslušné platové třídy, řídí se dle Nařízení vlády č. 469 / 2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů. V katalogu prací č. 2.16.5 ASISTENT

PEDAGOG (str. 37–380), 4. – 8. platová třída. Je nutné podotknout, že asistent pedagoga se i přes své zkušenosti s praxí, velmi často setkává s nedostatečným platovým ohodnocením. To je jedním z nejčastějších důvodů proč lidé na tuto práci nahlíží poněkud negativně.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ CÍL

Aktuální studie uvádí četnost výskytu ADHD u školních dětí obvykle 3–7 % s větším výskytem u chlapců 4 %. Dle Rowlanda je nejčastěji uváděná prevalence ADHD 3-5% školních dětí a chlapci jsou diagnostikováni nejméně 4x častěji než dívky. (Rowland a kol., 2002). Z těchto údajů vyplývá, že ADHD je v dnešní době poměrně častou poruchou. Otázkou však zůstává, čím je nárůst této poruchy v současné době tak často způsoben.

Klinický obraz této poruchy je v jednotlivých vývojových etapách různý. Některé příznaky a projevy se za pomoci vhodného působení na jedince dají ovlivnit. Ovlivňuje život dítěte od samého počátku jeho života. V průběhu vývoje dochází ke zmírnění zjevných příznaků ADHD, zejména hyperaktivity. Původní představa, že s věkem příznaků ubývá a děti z ADHD vyrostou, je nyní považována za důsledek změn symptomů ADHD vlivem vývoje. Subtypy ADHD v dětství bývají spojovány s možnou predikcí obtíží v dospělém věku. Etiologie syndromu ADHD spočívá nejčastěji dědičnosti. Velmi častý je i vliv poškozením mozku.

Popisované téma je v současné době stále více aktuální, protože dnešní potřeby společnosti jsou dynamické. To má za následek negativní tlak na vyvíjejícího se jedince. Čím dál více se setkáváme s tím, že na veřejnosti, nebo ve škole potkáme dítě, které je impulzivní, nesoustředěné a neovládnutelné. Bohužel velké množství lidí i samotných pedagogů neustále vnímá tyto děti jako nevychované, zlobivé a neukázněné. Vnímá je, jako děti, se kterými se dá velmi špatně pracovat.

Problémem je nejen začlenění těchto žáků do kolektivu, protože jejich potřeby zůstávají velmi často ignorovány, ale také komunikace učitele a žáka, protože ne vždy učitel ví, jak má s žákem s ADHD komunikovat.

Tímto dochází k nárůstu potřeb asistentů k pedagogům a dětem. Je to především proto, že asistent pedagoga je důležitým mezičlánkem mezi žákem a učitelem. Asistent pedagoga pomáhá dítěti v oblasti nejen školní, ale také sociální. Spousta dětí s ADHD má problém v komunikaci s pedagogy.

Tématem z této oblasti se zabývá Sandra Riefová, (2007), Ivana Drtílková (2007), Hana Žáčková, Drahomíra Jucovičová (2010). Ze zahraničních autorů například Russell Barkley (2000).

5 PROJEKT VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Protože v dnešní době stále vzrůstá potřeba asistentů pedagoga u dětí s ADHD, hlavním výzkumným cílem praktické části bakalářské práce bylo zjistit, zmapovat a prozkoumat jaký názor mají pedagogové na práci asistenta pedagoga u dětí s poruchou chování v běžné třídě na prvním stupni základní školy.

Pro tuto práci byly definovány tyto výzkumné a dílčí výzkumné otázky. Hlavní výzkumná otázka je:

Jaký je názor pedagogů na potřeby asistenta pedagoga?

Dílčí výzkumné otázky jsou:

- V jakých ohledech se projevuje nepřítomnost asistenta pedagoga?
- Jak důležitá je účast asistenta pedagoga u dětí s hyperaktivitou z pohledu pedagoga?
- V jakých směrech se projevuje působení asistenta pedagoga na dítě s ADHD ?
- Jak je integrace pomocí asistenta pedagoga přínosná?
- Jaká je spolupráce se školou a rodinou dítěte z pohledu pedagoga?

5.1 Výzkumný soubor

Pro náš výzkum byla zvolena metoda záměrného neboli účelného výběru. Dle Miovského, se jedná o jednu z nejpoužívanějších metod v rámci kvalitativního výzkumu. Cíleně tak vyhledáváme respondenty podle jejich určitých vlastností a následně námi vybraná vlastnost se stává poté kritériem našeho výzkumu (Miovský, 2006, s. 135).

V rámci našeho výzkumu byl vybrán vzorek, u kterého bylo hlavní kritérium, aby se jednalo o pedagogy na 1. stupni základních škol. Dalším kritériem, které pedagogové museli pro tento výzkum splňovat, byla zkušenost s dítětem se syndromem ADHD a také zkušenost a povědomí o práci asistenta pedagoga. Následně podle tohoto vybraného kritéria, bylo vybráno celkem šest respondentů, kteří nám vyhovovali.

Věk třídních učitelů byl převážně od 30 let výše. Co se týká délky praxe, tak zde byli převážně učitelé s délkou praxe minimálně 20 let. Nejdříve jsme kontaktovali ředitele škol, zda pedagogové mají zkušenost s prací asistenta pedagoga a s dítětem s ADHD. Pokud ano, požádali jsme je o osobní setkání a rozhovor.

5.2 Výzkumná metoda

Cílem našeho výzkumu bylo získání co nejkomplexnějších informací o studovaném problému, a proto byl zvolen kvalitativní výzkum.

Švaříček a Šedová uvádí, že podstatou kvalitativního výzkumu je rozprostřený do široka sběr dat bez toho, že by na jeho počátku byly stanoveny základní proměnné. Jde o to kompletně a do hloubky prozkoumat určitý široce definovaný jev a přinést o něm maximální množství nových informací (Švaříček, Šedová a kol., 2007, s. 24).

5.3 Technika sběru dat

Pro techniku sběru dat byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Používá se pro něj také označení hloubkový rozhovor (in - depth interview), jež můžeme definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek (Švaříček, Šedová a kol., 2007, s. 159).

V našem výzkumu byl kladen především důraz na zachování anonymity respondentů. Všichni respondenti byli ubezpečeni, že u žádných dat v bakalářské práci nebude uveřejněno jejich jméno. Samotný rozhovor probíhal v terénu čili v přirozeném prostředí všech zúčastněných respondentů výzkumu. Respondenti byli před rozhovorem požádáni, aby v průběhu rozhovoru nejmenovali, žádné konkrétní dítě. Součástí našich rozhovorů s jednotlivými respondenty, byly také otázky týkající se souhlasu, zda jim nebude vadit, že bude náš rozhovor nahráván. Při tomto zjištění, v některých případech nebyl možný rozhovor provést, proto jsme museli vyhledat další respondenty. Rozhovory s respondenty se uskutečnily v základních školách na prvním stupni. Rozhovory s respondenty probíhaly záměrně v odpoledních hodinách, protože v tuto dobu měla většina respondentů nejvíce času a ve třídě nebyly téměř žádné děti. Jednotlivé rozhovory probíhaly ve třídách, kde jsme měli dostatečný a potřebný klid. Vzhledem k tomu, že pedagogové jsou poněkud zaneprázdnění a mají ve škole spoustu práce, bylo tedy nutné rozhovory s pedagogy provést co možná v nejkratším časovém intervalu. Proto byly naše rozhovory v délce trvání do 15 minut. Všechny potřebné informace nám byly sděleny. Při většině rozhovorů byli respondenti milí a nebáli se odpovídat. Pouze někteří respondenti byli poněkud v časové tísní, proto i jejich odpovědi tomu odpovídaly. Nejméně komunikativní byl respondent číslo 3, u kterého se podepsala především velká nervozita z toho, že rozhovor byl potřeba nahrát. I přesto, že nakonec s nahráváním souhlasil, jeho výpovědi, byly poněkud strohé oproti jiným respondentům.

Ukázka polostrukturovaného rozhovoru, který byl použit v našem výzkumu:

- Jak dlouho jste pedagogem?
- Jakou zkušenost máte s dítětem se syndromem ADHD ?
- Co byste mi řekl o chování dítěte s ADHD ?
- Co je s nástupem do školy pro děti s ADHD nejhorší?
- Setkal jste se někdy s prací asistenta pedagoga? Kde jste se s ní setkal?
- Jak ovlivňuje asistent pedagoga přípravu dítěte se syndromem s ADHD ?
- Používá asistent pedagoga jiné metody práce s dětmi než pedagog? Jaké metody používá?
- Jak probíhá spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga ve třídě a mimo ni?
- Jaká specifika může práce asistenta pedagoga mít?
- Jak je integrace pomocí asistenta pedagoga přínosná?
- Věnuje se asistent pedagoga dítěti dostatečně i během přestávek?
- Jak probíhá spolupráce mezi školou a rodinou dítěte?
- Myslíte si, že je informovanost o ADHD v současné době dostatečná?

Rozhovory s respondenty byly nahrány na audiozáznamy a poté byly doslovně přepsány pomocí transkripce do textové podoby na papír. V rámci rozhovorů jsme se ptali respondentů, zda porozuměli všem otázkám a zda byly pro ně otázky srozumitelné. Všichni respondenti uvedli, že všem otázkám rozuměli a že pro ně nebylo nic nejasného.

6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Pro výslednou analýzu našich získaných dat z polostrukturovaných rozhovorů s respondenty jsme si zvolili metodu otevřeného kódování. Metodu otevřeného kódování jsme prováděli podle autorů Švaříčka a Šed'ové. Tito autoři metodu analýzy dat podrobně vysvětlují ve své metodologické knize *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*.

Během metody otevřeného kódování jsme ze všech doslovně přepsaných rozhovorů s respondenty našeho výzkumu tvořili kódy. Ty jsme vytvářeli po jednotlivých významových celcích nebo větách s cílem, abychom slovním spojením nebo slovem charakterizovali odpověď respondenta. Na základě všech vzniklých kódů, jsme poté tvořili hlavní kategorie, do kterých by jednotlivé kódy spadaly. Ze seznamu kódů, který jsme si vytvořili, můžeme poté začít s jejich systematickým kategorizováním. To znamená, že všechny kódy, které máme z otevřeného kódování, seskupujeme podle vnitřní souvislosti nebo podobnosti. Začínáme tímto budovat velmi hierarchický systém. Pod nově pojmenovanou kategorií přiřazujeme kódy, které se zdají být příslušné k této kategorii (Švaříček, Šed'ová a kol., 2007, s. 221).

Po následném vyhodnocení všech kódů jsme zvolily pro náš výzkum jedenáct kategorií:

- doba praxe
- osobní zkušenost pedagoga
- změna prostředí a reakce
- zkušenost pedagoga s prací asistenta pedagoga
- působení asistenta pedagoga v sociální oblasti a při přípravě na vyučování
- rozdílnost způsobů práce
- školní a mimoškolní spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem
- specifika práce
- přínos integrace
- spolupráce mezi subjekty
- názor o informovanosti.

V rámci naší analýzy získaných dat budeme využívat u jednotlivých kategorií také přímých citací respondentů v textu.

6.1 Kategorie: Doba praxe

Tato první kategorie byla vytvořena na základě kódů: pedagog, věk, praxe, oblast, kterou učí, zkušenosti.

První kategorie se zabývá délkou pedagogické praxe u pedagogů na prvním stupni základních škol. Průměrná délka praxe u všech dotázaných respondentů činila 23 let. Všichni z dotázaných respondentů měli zkušenost z prací asistenta pedagoga, neboť jej měli ve třídě ať už v minulosti nebo v současné době.

Informantka číslo 1 uvádí: *Já už učím 27 let, jsem učitelkou prvního stupně základní školy a učím vlastně všechny předměty od první do páté třídy.*

Nejdelší délku pedagogické praxe uvádí, informant číslo 4, který učí již 33 let a má tedy nejdelší zkušenost nejen s dětmi s ADHD, ale také s prací asistenta pedagoga. Naopak nejkratší délku praxe má informantka číslo 5, u které je délka praxe pouhých 6 let. Rovněž tato informantka uvádí, že učí na prvním stupni ZŠ, všechny předměty kromě angličtiny.

Informantka číslo 6 uvádí: *Pedagogem jsem asi 29 let, učím tedy první stupeň tady u nás na základní škole.* V rozhovoru také tato informantka uvedla, že dříve než začala pracovat jako pedagožka, tak pracovala 4 roky jako asistentka pedagoga.

Z odpovědí všech respondentů vyplývá, že jsou pedagogickými pracovníky na prvním stupni základních škol.

Délka praxe má samozřejmě vliv na zkušenosti pedagoga, ovšem nemůžeme říct, že pedagog s krátkou praxí, nemá zkušenosti s dětmi s ADHD takové jako pedagog, který učí dvacet let. Praxe je v tomhle ohledu velmi individuální a záleží především na tom, zda pedagog má praxi s dítětem s ADHD nebo ne.

6.2 Kategorie: Osobní zkušenost pedagoga

Tato druhá kategorie byla vytvořena na základě kódů: zkušenost pedagoga, zkušenost s dítětem ADHD, dítě s ADHD, názor učitele, jaká je zkušenost.

Druhá kategorie se zabývá zkušenostmi informantů s dítětem s ADHD. Všichni z dotázaných respondentů se shodli na skutečnosti, že mají prokazatelnou zkušenost s dětmi se syndromem ADHD.

První informantka zmiňuje, že má zkušenost s dítětem s ADHD přímou, tedy, že má dítě s ADHD ve třídě téměř každý rok. Z její výpovědi se také dozvídáme, že děti, velmi

často bývají diagnostikováni až v první třídě základní školy, protože v mateřské škole se tak výrazně projevy ADHD neprojeví. Také se od informantky dozvídáme, že pokud zjistí, že má dítě příznaky ADHD, tak ho pošle do pedagogicko- psychologické poradny. Podle vyšetření z pedagogicko- psychologické poradny se poté rozhoduje jaký další postup u dítěte s ADHD bude.

Informantka číslo 2 za svou dobu praxe učila nejen několik dětí s ADHD, ale také dítě s diagnózou ADHD a Aspergovým syndromem. Dále nás informovala o tom, že děti s ADHD se poměrně běžně vyskytují na této základní škole. Informantka číslo 3 dodala k informantům 1 a 2, že nyní žáka s ADHD učí. Od informantky číslo 3 můžeme z rozhovoru pochopit, že její zkušenost s těmito dětmi příliš pozitivní není.

Informanti číslo 4,5 a 6 se shodli, že mají s dětmi s ADHD dlouhá léta zkušenosti, většinou pozitivní, ale v některých případech jsou zkušenosti negativní. Informantka číslo 6 k tomu dodává: ... *Ještě předtím než jsem se stala pedagogem tak jsem pracovala asi 4 roky jako asistentka pedagoga. To jsem se setkala asi s nejvíce dětmi se syndromem ADHD. Informantka číslo 6 také ještě uvádí zajímavý příklad, kdy měla ve třídě dítě, které bylo diagnostikováno hned třemi poruchami a to ADHD, agresivitou a Aspergovým syndromem. Z její výpovědi se dozvídáme, že chování tohoto dítěte bylo opravdu extrémem, který se moc často nevidí: ... Jeho každodenní agrese nebrala konce. Každý den jsem bojovala, jak se dá, ale to se vážně nedalo. Bylo to vážně hrozné.*

Všichni informanti se shodují, že se nejedná o prvotní kontakt s dítětem s ADHD a že za jejich letitou praxi, se s takovými dětmi setkávají téměř dnes a denně. Také se shodují na tom, že práce s dítětem s ADHD je daleko složitější než s dětmi bez této poruchy.

6.3 Kategorie: Změna prostředí a reakce

Tato třetí kategorie byla vytvořena na základě následujících vybraných kódů: chování dítěte, změna, příznaky, hyperaktivita, nesoustředěnost, negativa, neklid, impulzivita, jaké problémy se projevují při nástupu do školy, problémová oblast.

V rámci třetí kategorie se dozvíme, z první oblasti jaké projevy chování jsou nejčastější u dítěte s ADHD a z druhé oblasti jaký vliv má změna prostředí na dítě.

V první oblasti této kategorie se všech 6 informantů se shodlo na tom, že projevy dětí s ADHD jsou ve větší míře klasické, tak jak v knihách či publikacích bývá popisováno. U všech informantů se ve výpovědích týkajících se chování dítěte s ADHD objevuje klasické

chování s příznaky hyperaktivity. Děti s ADHD jsou velmi hyperaktivní, neovladatelné, neposlušné a nesoustředěné. Jedním z častých příznaků je také impulzivita a nepozornost.

Informantka číslo 1 popisuje, že ze svých vlastních zkušeností, které s dětmi s ADHD má, je důležité pro dítě měnit činnosti v délce asi 10 minutových intervalů. Jako jeden z hlavních důvodů uvádí, že dítě s ADHD delší dobu pozornost jen stěží udrží, a proto by práce poté nebyla efektivní.

Informantka číslo 2 ještě dodává, že u dítěte s ADHD také záleží, zda má hypo nebo hyper formu. Informant číslo 4 doplňuje, že: *...Neví, kde jsme, já ho vyvolám pětkrát po sobě, třeba u čtení a on zase neví, kde jsme.* Dále uvedl, že nejhorší konkrétně u tohoto žáka je to, že vypadá, že dává pozor, ale on pozor vůbec nedává.

Informantka číslo 3 se vyjadřuje velmi jednoduchými výroky a to že je dítě neposlušné, afektivní, neovládnutelné, neukázněné. Celkově vnímá tohle dítě velmi negativně. Také k tomu ještě dodává, že dítě bylo již několikrát před výchovnou komisí.

Informantka číslo 6 k chování dítěte s ADHD ještě dodává, opět příklad s chlapcem, který měl nejen ADHD, ale také Aspergrův syndrom a vysvětluje, že u tohohle dítěte se nikdy dopředu nedalo odhadnout jeho chování. Což byl poměrně velký problém: *....Problémy s jeho chováním se projevovaly ve všech hodinách.* U chlapce bylo i velkým problémem to, že nesel velmi špatně jakýkoliv neúspěch. Právě neúspěch vyvolával u chlapce agresivní chování. Dle informantky chování tohoto chlapce bylo velmi nepřiměřené a extrémně agresivní: *...Došlo to tak daleko, že bil nejen děti kolem sebe, ale také učitelku a asistentku.* Dítě lidi a děti bilo při jakémkoliv neúspěchu, který se týkal přímo jeho, jak nám informantka vysvětlila. Dokonce ještě dodává, že pro tohohle chlapce museli mít jako škola vypracovaný krizový plán, který používali velmi často: *.... Je k nevíře, kde se v tak malém děcku vezme taková agrese. Dyť to nebylo normální.* Informantka číslo 6 nás ještě informovala, že jediné štěstí pro ni bylo, že dítě po roce a půl základní školu opustilo: *.... Jinak bych se zbláznila.*

Druhou z oblastí této kategorie byla oblast změny prostředí u dítěte s ADHD. Co se týká dětí s ADHD a jejich nástupu do školy, je to změna prostředí, která má na ně velký vliv. Pro tyto děti je ve škole nejhorší systém a řád, který musí dodržovat. Je to velmi častý problém především proto, že dítě ve školce takovým režim nemá. Proto jsou pro děti s ADHD vhodné aktivity, při kterých se mohou alespoň trochu protáhnout. Dále je důležité i časté střídání aktivit.

Informantka číslo 1 uvádí, že učitel by měl svým pedagogickým citem svým způsobem vycítit, to jak dítěti nástup nebo alespoň první dny ve škole ulehčit. Učitel by měl takovému dítěti umožnit větší pohyb, ať už se jedná o protáhnutí, smazání tabule anebo rozdání sešitů. Dítě s ADHD má tu potřebu protáhnout se nebo se projít.

Informanti číslo 2, 5 a 6 souhlasí s informantkou číslo 1. Pouze informantka číslo 6 svou odpověď více rozvíjí. Záleží i na tom, zda je dítě zklidněné léky, protože takové dítě, nemá ve školním prostředí zas až takové problémy, jako dítě bez léků.

Informantka číslo 3 na tuhle otázku neodpovídá. Informant číslo 4 říká, že pro dítě s ADHD je při nástupu do školy hrozné všechno.

Informanti v této kategorii uvádějí, že nejčastější problém dětí s ADHD je vydržet sedět 45 minut ve vyučovací hodině, protože ve školce na takovou zátěž nebyli zvyklé, odpověď také zdůvodňují tím, že ve školce si dítě hrálo, maximálně po něm chtěl někdo něco vymalovat. Informanti uvádí, že problém pro děti s ADHD bývá, udržet pozornost na učiteli. Pro děti s ADHD je vyučování velmi zdlouhavé.

6.4 Kategorie: Zkušenost pedagoga s prací asistenta pedagoga

Tato čtvrtá kategorie byla vytvořena na základě následujících vybraných kódů: asistent pedagoga, práce asistenta pedagoga, kde jsem se s prací setkal.

V této kategorii se dozvíme, jaké zkušeností má pedagoga s prací asistenta pedagoga a kde se s prací asistenta pedagoga setkal.

Všichni informanti, kterých jsme se v rámci výzkumu dotázali, tak prokázali zkušenost s prací asistenta pedagoga. Dotázaní informanti se s prací asistenta pedagoga setkali ve škole, kde asistent pedagoga působí. Všichni informanti měli možnost podílet se na spolupráci s asistentem pedagoga, kterého měli ve třídě.

Informantka číslo 1 uvádí, že se s prací asistenta pedagoga setkala ve škole, není to však v každém ročníku. Konkrétně informantka má zkušenost s tím, že je nejčastěji jedno dítě s ADHD ve třídě je a má asistenta pedagoga. Také informantka dodává, že asistent pedagoga je k dispozici nejen dítěti, ale také pedagogovi.

Informantka číslo 2 zmiňuje, že s asistentem pedagoga se setkala před třemi roky, a rok s asistentem pedagoga přímo pracovala. Informant číslo 4 k odpovědi přidává, že s asistentem pedagoga se setkal již dříve, když učil v Přerově na základní škole, kde tedy přímo

asistenta pedagoga on ve třídě neměl, protože se jednalo o trochu jiný typ základní školy, kdyžto tady: *....máme ještě tu střední školu, tady je víc těch postižených, takže tady je asistentů hodně.*

Informantka číslo 3 odpověděla taktéž ano, zkušenost s prací asistenta pedagoga má. Vzhledem k tomu, že učí již několik let, tak má zkušenost s prací asistenta pedagoga také několik let.

Informantka číslo 5 dodává, že s prací asistenta pedagoga se setkává při své práci každý den: *....Od té doby co pracuji zde na škole, mám ve třídě každý rok asistenta pedagoga.* Informantka číslo 6 souhlasí, na základě vlastních zkušeností ještě dodává, že práci asistentky pedagoga měla možnost velmi dobře poznat, když ona sama jako asistentka pedagoga čtyři roky pracovala. Jako zajímavost bychom uvedli skutečnost, že: *... Jsem velmi ráda, že teď už několik let pracuji jako učitelka.*

6.5 Kategorie: Působení asistenta pedagoga v sociální oblasti a při přípravě na vyučování

Tato pátá kategorie byla vytvořena na základě následujících vybraných kódů: práce asistenta pedagoga, oblast působení, dítě ADHD, sociální oblast, oblast pomoci, výhoda pomoci, dovednost asistenta, příprava, možnost ovlivnění.

V této oblasti páté kategorie se dozvíme, jaký projev působení asistenta pedagoga má. Druhou zkoumanou oblastí je, možnost ovlivňování přípravy dítěte s ADHD pomocí asistenta pedagoga.

První informantka říká, že děti s ADHD, na rozdíl od dětí bez této poruchy, mají často problém v sociální oblasti, a to v navazování vztahů se spolužáky. Dále dodala, že především kvůli tomuto problému je vhodný pro děti s ADHD asistent pedagoga, který v mnohých případech dítěti v navazování vztahů pomáhá.

Informantka číslo 2 uvedla, že asistent pedagoga dítěti s ADHD pomáhá ve všech oblastech, ne jen v té sociální. Informantka ještě dodává, že působení asistenta pedagoga se prolíná do všech oblastí. Jako příklad uvádí oblast chování anebo oblast hygienických návyků.

Informantka číslo 3, říká, že asistent pedagoga je nápomocen dítěti s ADHD především v pozitivním chování.

Informant číslo nedokáže posoudit, jak je asistent pedagoga nápomocen dítěti s ADHD v sociální oblasti. Ale zmiňuje se, že pokud dítě pochází ze sociální slabší rodiny, tak to na něho žádný negativní vliv nemá.

Informantka číslo 5 souhlasí s informantkou číslo 1 a dodává, že každé, dítě je dost individuální, ale u dětí s ADHD, je poměrně častý jev, právě problém v navazování sociálních kontaktů. Informantka také souhlasí s výrokem informantky číslo 3, že asistent pedagoga je nápomocen v pozitivním chování u dětí s ADHD. Zároveň říká, že pomocí asistenta pedagoga se často u dětí dají potlačit negativní vlivy chování. Informantka číslo 6 se ztotožňuje s výpovědi předchozích informantů.

Druhou oblastí zkoumané kategorie byla, možnost ovlivňování přípravy dítěte. Zda asistent pedagoga ovlivňuje přípravu dítěte například na vyučování či nikoliv.

Informantka číslo 1 uvádí, že asistent pedagoga může ovlivnit přípravu dítěte na vyučování, tak, že mu pomáhá a zároveň na něj určitým způsobem dohlíží, např. co si má nachystat na vyučovací hodinu. Také zmiňuje, že děti s ADHD jsou častěji méně manuálně zručné, a proto potřebují pomoc i v tomhle směru.

Informanti číslo 2 a číslo 6 se ztotožňují se stejnou odpovědí. Obě informantky si myslí, že asistent pedagoga nemá žádný významný podíl, při přípravě dětí s ADHD na vyučování. Informantka číslo 2 svou odpověď vysvětluje tím, že asistent pedagoga dítěti pouze pomáhá, ale dohled nad přípravou na hodinu by měli vykonávat rodiče. Informantka číslo 6 svoji výpověď vysvětluje tím, že i dítě s ADHD by se mělo připravovat na vyučování samo. Asistent pedagoga je u dítě s ADHD od toho, aby dítě kontroloval a vedl ho při práci. Asistent pedagoga není od toho, aby práci dělal za dítě.

Informantka číslo 3 na danou otázku odpověděla, že asistent pedagoga dítěti s ADHD pomáhá a kontroluje jej, zda přípravu asistent pedagoga ovlivňuje, neodpověděla.

Informant číslo 4 uvádí, že dítě je roztěkané, a neví, co si má nachystat na danou hodinu, a v tom mu právě asistent pedagoga pomáhá, protože mu řekne, zda je další hodina matematika, nebo český jazyk a co si na tu hodinu má připravit. Ještě nás informant informuje, že konkrétně on má asistentku pedagoga pro tělesně postiženou dívku, ne pro dítě s ADHD.

Informantka číslo 5 má názor takový, že asistent pedagoga značně ovlivňuje přípravu dítěte na hodinu. Dále svou odpověď rozvádí. Dle informantky číslo 5, má asistent pedagoga

značný podíl také na sestavování individuálního vzdělávacího plánu pro dítě s ADHD. Asistent pedagoga se také podílí na komunikaci mezi pedagogem a dítětem s ADHD.

6.6 Kategorie: Rozdílnost způsobů práce

Tato šestá kategorie byla vytvořena na základě následujících vybraných kódů: asistent pedagoga, metody práce asistenta pedagoga, rozdílnost metod, jaké metody asistent pedagoga používá.

Naše šestá kategorie se týká rozdílů způsobů práce pedagoga a asistenta pedagoga.

Všichni informanti se shodli na tom, že asistent pedagoga používá jiné metody práce než pedagog. Asistent pedagoga musí používat jiné metody práce s dítětem než pedagog, protože asistent pedagoga vykonává jinou práci. Informanti se shodli na tom, že základní metodou práce asistenta pedagoga je individualita.

Informantka číslo 1 uvádí: ... *Myslím, že používá zvlášť ten individuální přístup.* Odpověď dále rozvádí tím, že klasické vyučování probíhá frontálně, nebo formou práce ve skupině anebo samostatnou práci. Právě při samostatné práci mají děti s ADHD problém, protože se nedokáží soustředit.

Zajímavá odpověď byla od informantky číslo 2, která uvedla, že asistent pedagoga používá takzvaně metodu sumo. Co metodou sumo informantka myslela? Svou odpověď zdůvodnila takto: *Když jsem učila chlapečka, který měl krom ADHD ještě Aspergrův syndrom, který se projevoval především velkou agresivitou, asistent pedagoga musel být fyzicky zdatný.* Kromě téhle metody uvedla informantka ještě další metodu, kterou asistent pedagoga v její třídě velmi často využíval. Princip metody spočíval v tom, že asistent pedagoga odcházel pracovat s dítětem s ADHD do jiné místnosti. Metoda, kterou nám popsala, patří k využívaným například při záchvatech vzteku nebo agresivního chování u dítěte s ADHD.

Informantka číslo 3 souhlasila s výrokiem informantky číslo 2. Potvrdila, že taktéž u ní ve třídě, když dítě chytne záchvat vzteku, asistentka pedagoga dítě vezme do jiné místnosti, kde s ním vyučovací hodinu dokončí.

Informanti číslo 4, 5 a 6 se shodli opět na individualitě, jako hlavní metodě práce asistenta pedagoga. Informant číslo 4 ještě zmiňuje, že učitel řídí více dětí, ale asistent pedagoga pouze to jedno. Vysvětluje také tomu jednomu dítěti látku, nebo úkol, zda tomu rozumí. Informantka číslo 6 ještě dodává, že, velkou výhodou asistenta pedagoga na rozdíl od pedagoga je to, že jelikož se věnuje nejčastěji jen jednomu dítěti, má na něj potřebný čas.

Přístup asistenta pedagoga k dítěti je velmi důležitý. Asistent pedagoga by měl nejen přistupovat individuálně k dětem, ale také by se měl vzdát všech předsudků, které vůči dítěti třeba pedagogové mají. Je vhodné, aby asistent pedagoga byl ve svém oboru zkušený, a věděl tedy jak s jakým dítětem jednat.

6.7 Kategorie: Školní a mimoškolní spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga

Tato sedmá kategorie byla vytvořena na základě následujících vybraných kódů: systém spolupráce, jak spolupráce probíhá, vzájemná komunikace, asistent pedagoga, pedagog, práce asistenta pedagoga o přestávkách, práce mimo školní působení.

V následující kategorii byl zmapován průběh spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga ve třídě a mimo ni.

Informantka číslo 1 uvádí, že nedávno slyšela určitou diskuzi, kde se přou i odborníci o tom, jaké hranice jsou mezi prací asistenta pedagoga a pedagoga.

Informantky číslo 2 a číslo 3 se shodly, že spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga musí být na sto procentní úrovni, jinak nemá práce asistenta žádný význam. Informantka číslo 3 dále uvádí, že bez svého asistenta pedagoga si ve třídě nedokáže představit pracovat a pochvaluje si, jako dobrá spolupráce s jejím asistentem je. Vnímá také práci za pomoci asistenta pedagoga jako jednodušší.

S výrokem čísla 2 a 3 souhlasí i informant číslo 4. Na otázku odpověděl, že spolupráce ve třídě samozřejmě být musí a asistent pedagoga i pedagog spolu musí komunikovat. Ovšem, informant se domnívá, že spolupráce mimo třídu mezi asistentem a pedagogem je téměř nulová.

Informantka číslo 5 řekla, že komunikace musí být na vysoké úrovni nejen ve třídě, ale také mimo třídu, dále dodává : *.....obě přesně víme, co v danou chvíli dělat, aniž by bylo potřeba slov nebo nějakých příkazů.*

Informantka číslo 6 uvedla, že spolupráce mezi ní a asistentkou pedagoga probíhala vždy na výborné úrovni. *.....Učitel s asistentem jsou domluveni na určitém postupu a vedení žáka.* Dále jsme se také dozvěděli, že pedagog seznámí před vyučováním asistenta, jak bude hodina probíhat, aby asistent pedagoga věděl, jak má s dítětem pracovat. Mimo vyučování se taktéž s asistentem pedagoga neschází, pokud se schází, tak je to především před

rodičovskými schůzkami, aby oba věděli, o čem všem je nutné rodiče dítěte informovat. Informantka dodává, že: *...Já jako pedagog mám přímou pedagogickou činnost, kdyžto asistent má nebo provádí nepřímou pedagogickou činnosti.*

Co se týká druhé zkoumané oblasti, práce asistenta pedagoga o přestávkách a mimo přestávky odpovídali informanti takto.

První informantka má názor takový, že i asistent pedagoga je jen člověk a potřebuje tedy přestávku. Zároveň se však zmiňuje, že u nich na prvním stupni asistent pedagoga pracuje i o přestávkách.

Informantka číslo 2 uvádí, že v jejím případě se asistent pedagoga musel dítěti věnovat i o přestávkách. Dokonce, když asistent pedagoga onemocněl, tak se musela najít náhrada za toho nemocného asistenta, nejen na hodiny, ale také na přestávky. Dále dodává, že ona sama neměla vůbec možnost to dítě uhlídat: *.... Nebylo to v mé moci. Jeho chování bylo ohrožující.*

Informant číslo 4 se shoduje s ostatními a také uvádí, že asistent pedagoga musí o přestávkách pracovat. Svou odpověď zdůvodňuje tím, že: *...Co mám já toho žáka, tak on je vyjevenej, neví, rychle, všechno mu padá, pořád něco dává do tašky a z tašky.*

Informantka číslo 6 má jiný názor a to takový, že pokud není uvedeno v dokumentech z pedagogicko-psychologické poradny, tak se asistent pedagoga dítěti o přestávkách nevěnuje. Záleží to však také na tom, zda dítě může být bez dohledu a nebo ne. V případě u chlapce diagnostikovaným ADHD a agresivitou se asistentka pedagoga věnovat musel i během přestávek. Zmiňuje se také: *.....ty přestávky bývaly kolikrát mnohem náročnější než vyučovací hodina. Chlapec se dovedl dostat velice rychle do stavu šílenství a trvalo třeba i hodinu než se uklidnil.*

6.8 Kategorie: Specifika práce

Tato osmá kategorie byla vytvořena na základě následujících vybraných kódů: specifika práce, potřeba, co je důležité, jaké jsou metody, jaké vlastnosti by měl asistent pedagoga mít, pomoc dítěti s ADHD.

V osmé kategorii se dozvíme, jaká specifika by práce asistenta pedagoga měla mít a jaký by měl asistent pedagoga být.

Informantka číslo 1 uvádí, že asistent pedagoga by měl být především trpělivý, měl by rád pracovat s dětmi a především, co je důležité měl by dítěti s ADHD umět vysvětlit dané učivo. Asistent pedagoga by měl umět použít takové metody, které dokáží dítě udržet při práci.

Informantka číslo 2 redukuje svou odpověď na to, že specifika práce asistenta pedagoga jsou velká. Vyzdvihuje však vlastnost, kterou by měl asistent pedagoga bezpochyby mít a tou je empatie. Dle informantky číslo 2 by měl být také asistent pedagoga člověk, který je fyzicky zdatný. Samozřejmě vždy záleží na tom, jaké dítě asistent pedagoga dostane. Informantka číslo 2 ještě zmiňuje, že i když případ který se u nich ve škole odehrál, může být výjimkou, ale není nikde napsáno, že se tento nebo podobný případ nebude víckrát opakovat.

Informantka číslo 3 klade důraz především na samostatnost asistenta. Dle jejího názoru je velmi důležité, aby asistent pedagoga byl samostatný a věděl, co má dělat. Asistent pedagoga by měl mít také určitý přehled o všem co se děje. Informantka číslo 3 se také shoduje s informantkou číslo 2, že by měl být empatický.

Informant číslo 4 souhlasí s informantkou číslo 1 s názorem, že asistent pedagoga musí být osoba, která má ráda děti. Dále je pro práci asistenta pedagoga důležitá trpělivost. Pro informanta je také velmi důležité, aby asistent pedagoga byla osoba, která je již v tomto směru zkušená.

Informantka číslo 5 uvádí ve své výpovědi, že specifika potřebných pro práci asistenta pedagoga je hodně. Krom toho, že se asistent pedagoga, řídí, instrukcemi pedagoga se také dle jejího názoru oba podílí na tvorbě individuálního vzdělávacího plánu. Informantka považuje za velmi důležitý fakt, aby asistent pedagoga byl člověk, který umí řešit konflikty a nepříjemné situace.

Informantka číslo 6 dodává, že asistent pedagoga by se měl umět vyvarovat citových vazeb k dítěti: *....Děti mají tendenci se vázat.* Dále ještě uvádí, že je důležité, aby dítě pochopilo, že asistent pedagoga neodvede práci za něho. Asistent je pro dítě od toho, aby mu pomáhalo a ne od toho, aby práci udělalo za dítě: *....Nejhorší na tom je, že někteří rodiče mají ten názor, že asistent pedagoga by měl tu práci vykonávat za to jejich dítě, a toten názor si nedají vymluvit.*

Co se týká specifika práce asistenta pedagoga, tak specifika jsou velmi rozmanitá. Pokud se asistent setká s dítětem, které je hodné, nebo klidné léky, tak pro něho bude práce jeho koníčkem. Bohužel pokud se asistent setká s dítětem, které je agresivní, nezvladatelná apod.

jeho práce bude potřebovat daleko vyšší úsilí. I přesto, by se však neměl asistent pedagoga zaleknout a měl by svou práci odvádět na sto procent. Protože vždy je na každém z nás, jaké povolání si pro svůj život zvolíme.

6.9 Kategorie: Přínos integrace

Tato devátá kategorie byla vytvořena na základě následujících vybraných kódů: integrace, přínos integrace, začlenění, přínos práce asistenta pedagoga, v čem pedagog shledává výhody v integraci.

Kategorie se zabývá nejdůležitějším aspektem v práci asistenta pedagoga a to tím, zda je integrace pomocí asistenta pedagoga přínosná.

Informantka číslo 1 říká, že pokud se dítěti s ADHD nedostává dostatečné péče, tak je velmi pravděpodobné, že skončí ve škole se speciálním programem, protože bez asistenta pedagoga se v základní škole nedokáže udržet. Proto vidí v integraci pomocí asistentka jasný přínos.

Informantka číslo 2 uvádí, že integrace přínosná je, ale má to svá jistá omezení. Myslí si, že v současné době, je poměrně hodně populární snaha integrovat všechny děti. Bohužel, tahle integrace bývá často na úkor dětí ostatních. Myslí si, že: *....né vždycky ta integrace splní svůj důvod, nebo to co společnost od toho očekává. Velmi by se měl klást důraz na to, do jakého kolektivu chceme dítě integrovat. Je velký rozdíl také koho integrujeme a kam. Pokud chceme dítě integrovat do kolektivu 29 dětí, tak je to o hodně větší rozdíl, než když se má dítě integrovat do kolektivu 15 nebo 10 dětí. Samozřejmě také záleží na typu postižení. Informátorka ještě dodává:.....když schváleného asistenta dítě má, tak si myslím, že je to pro něj dobře a výhodné.*

Informantka číslo 3 souhlasí s předchozí informantkou. Dodává, že integrace je pro ni přínosná, protože je s asistentem spokojená.

Informant číslo 4 zmiňuje, že vzhledem k tomu, že dítě není schopno zvládat samo sebe, proto potřebuje asistenta pedagoga, který mu práci svým způsobem ulehčí. Ovšem také dodává, že v praxi se nikdy nesetkal s tím, že by dítě s ADHD mělo asistenta pedagoga. Svou odpověď vysvětluje tím, že se domnívá, že by to bylo nejspíš moc drahé, především pro tu školu. Na rozdíl od čísla 4 informantka číslo 6, má praktické zkušenosti s asistentem pedagoga u dítěte s ADHD. Proto přínos vidí především v tom, že díky asistentu pedagogovi

se dítě může začlenit do běžného kolektivu a integrace může dítěti v mnohé pomoci: ...*Pokud to stav a intelekt žáka dovolí, není problém ukončit v 9. ročníku základní školu.* Dále ještě informantka dodává: ...*Často se však stává, že někteří mají snahu raději tyto děti dávat do speciálních škol, a to je špatně.* Informantka podotýká, že pokud se žák i přes, pomost asistenta není schopen začlenit, tak se hledá jiná alternativa vzdělávání.

Všichni informanti se shodli, že asistent pedagoga má pro dítě s ADHD co se týká integrace pozitivní přínos. Záleží však jak na konkrétním typu integrace, tak na konkrétním typu postižení, které dítě má. Kromě informanta číslo 4, všichni informanti mají praktickou zkušenost s integrací dítěte s ADHD za pomoci asistenta pedagoga. Pro děti s ADHD je možno pomocí vhodných metod se integrovat do běžného kolektivu. Pokud však není možno dítě s ADHD integrovat do běžné základní školy, hledají se jiné alternativy, pomocí kterých je dítě s ADHD možno integrovat.

6.10 Kategorie: Spolupráce mezi subjekty

Tato desátá kategorie byla vytvořena na základě následujících vybraných kódů: komunikace, výchova, přístup rodičů, spolupráce, srovnání, výměna informací, zkušenost pedagoga, zájem rodičů, zájem ze strany školy.

V rámci kategorie se dozvíme, jak nejčastěji probíhá spolupráce se školou a rodinou u dětí s ADHD a na jaké úrovni komunikace probíhá.

První informantka uvádí, že spolupráce mezi rodinou a školou je na vyšší úrovni než u běžných žáků. To je zapříčiněno nejčastěji tím, že rodiče dětí s ADHD jsou donuceni spolupracovat víc, než rodina běžného žáka. Rodiče dítěte s ADHD se víc o dítě zajímají, aby věděli, co s dítětem mají dělat, jak se s ním učit a jak mu co nejlépe pomoci.

Informantka číslo 2 podotýká, že spolupráce s rodiči dítěte je velmi individuální: ...*Potkají se dva lidi a buďto se baví nebo se nebaví.*

To na jaké úrovni spolupráce je, je dáno z velké části inteligencí rodičů a také tím, jak jsou vyzrálí. Např. s maminkou chlapce s ADHD a Aspergovým syndromem komunikace probíhala špatně: ...*Ona sama se chovala velmi nevhodně a napadala všechny okolo.*

Informantka číslo 3 se ztotožňuje s výrokem informantky číslo 2, ohledně komunikace a inteligence rodičů. Ze svých zkušeností uvádí, že komunikace s rodiči u dětí s asistencí je výborná. U dětí bez asistentů je komunikace mezi školou a rodinou na velmi špatné úrovni.

Také informant číslo 4 a číslo 5 souhlasí s informantky číslo 2 a 3. Informant číslo 4 popisuje takovou zkušenost, že se sám bohužel setkává s velkým nezájmem rodičů dětí: *.....škola je ochotná, jistě od toho jsme tu. Jsme tady profesionálové.*

Většinou nezájmem rodičů poté přerůstá v nezájmem dětí. Pokud dítě doma nevidí, že by se rodič o školu zajímal, má tendenci dělat to samé: *..... Nezájmem prostě, proč na co.* Rodič jde do školy pod nějakými výhrůzkami, ale ve vzdělání nevidí vůbec smysl. Vzhledem k tomu, že informant učí již několik let, má zkušenost s tím, že jen mizivé procento rodičů se zajímá o školní výsledky svých dětí.

Informantka číslo 6 uvádí, že asistent pedagog a pedagog komunikují s rodiči podle potřeby. Rodiče informují pomocí zápisů informací dětem do deníčku. I tato informantka se bohužel velmi často setkává s nezájmem rodičů: *...To pak nemůžeme o žádné spolupráci hovořit.* Dokonce uvádí, že k dispozici má škola i výchovnou poradkyni, která v některých situacích může se spolupráci s rodinou pomoci.

Všichni informanti se shodují, že spolupráce s rodinou dětí s ADHD není vždy bezproblémová. Přitom spolupráce s rodinou dítěte s ADHD je jedním z důležitých prvků. Proto by se oba subjekty měli snažit dodržovat spolupráci na určité úrovni. Nejproblémovější spolupráce dle informantů číslo 3 a 4 je s rodiči dětí Romů, bez asistenta pedagoga. Naopak u dětí, které mají asistenta pedagoga je dle informantů spolupráce na lepší úrovni. Vše však záleží především na chtění samotných rodičů. Škola i samotní pedagogové se snaží vždy vyjít vstříc rodičům dětí a informovat je o schopnostech, dovednostech a dosažených výsledcích jejich dětí. Např. informantka číslo 1, zřídila ve své třídě internetový portál, na kterém jsou veškeré informace a probírané úkoly z daného dne. Díky tomu mohou rodiče nejen děti s ADHD, ale všichni zjistit, co jejich děti ve škole dělají.

6.11 Kategorie: Názor o informovanosti

Tato jedenáctá a zároveň poslední kategorie byla vytvořena na základě následujících vybraných kódů: informace, dítě s ADHD, názor pedagoga, potřeba informací.

Naše poslední jedenáctá kategorie se zabývá zmapováním informovanosti informanta o problematice ADHD.

První informantka uvádí, že informovanost záleží především na tom, z jakého pohledu to hodnotíme. Myslí si, že ze strany pedagogů je informovanost o této poruše poměrně dostatečná. Co se týká informovanosti veřejnosti, tak tam se informantka domnívá, že by bylo

vhodné informace zvýšit. Dále se informantka zmiňuje, že jak pedagoga, tak veřejnost si může zjistit co nejvíce informací o ADHD na internetu anebo v odborných publikacích. Také dodává, že rodičům těchto dětí pomáhají pedagogickopsychologické poradny a popřípadě učitel.

Informantka číslo 2 uvádí, že informovanost o ADHD je velká. Myslí si, že v současné době ví o ADHD kde kdo. Pokud člověk informace nemá, tak není problém si tyto informace najít v internetu. Informantka ještě také dodává, že nyní je velmi časté, říkat o někom že má ADHD, ale vůbec to tak ve skutečnosti není. V mnoha případech se jedná jen o nedůslednou výchovu rodičů anebo o hranice, které dítě neustále překračuje, protože je nemá od rodičů stanovené.

Informantka číslo 3 zmiňuje, že informovanost o ADHD je poměrně velká, a souhlasí tak s informantkou číslo 2. Ještě také dodává, že s dětmi s ADHD se dá pracovat, ale práce musí mít stanovená pravidla. To jestli rodiče chtějí znát informace o ADHD záleží pouze na nich.

Informant číslo 4 si myslí, že informace o ADHD nejsou dostatečné. Jako příklad uvádí, že pokud se svými známými, tak *...oni vůbec neví o co jde*. Většinou lidé ví, že existují neklidné nebo zlobivé děti, ale to že tyto děti mohou mít ADHD, to neví. Dle názoru informanta se lidé o ADHD dozví až v souvislosti s jejich vlastními dětmi, kterým je tato porucha diagnostikována.

Informantka číslo 5 uvádí: *...informovanost, těžko říct takhle*. Informantka ve své odpovědi uvádí, že když se například zeptá někoho ze svých známých tak ji se ji v mnoha případech dostane jen nechápajícího pohledu. Také informantka zmiňuje, že je zcela odlišné, když něco uvádí v televizi než to co pedagogové zažívají v praxi: *...praxe je totiž zcela úplně jiná*. Dále dodává, že i přesto, že Vám někdo řekne nějaký názor na tuto problematiku, tak je to něco jiného než když si to zkusíte Vy sami. Nakonec této odpovědi informantka ještě dodává, že dětí s ADHD neustále přibývá a stále jich přibývat bude a to především proto, že dnešní společnost tomu velmi nahrává. A vše se odehrává samozřejmě v rodině.

Informantka číslo 6 souhlasí s výrokem předchozí informantky. Domnívá se také, že to není jednoduché takhle jednoznačně rozhodnout. Informantka si myslí, že také záleží, koho se informovanost týká. Samozřejmě, že pedagogové jsou v tomhle ohledu daleko informovanější než veřejnost. Co se týká laické veřejnosti, tak velmi záleží na tom, zda má

rodič dítě s ADHD nebo ne. Pokud má tak určitě povědomí o této poruše má. Pokud se však člověk s pojmem ADHD nikdy nesetkal, tak je logické, že o ADHD vědět nebude.

Co se týká zmapování informovanosti o problému ADHD, tak názory jsou dost individuální. Velmi také záleží i na zkušenostech pedagogů. Informantka číslo 2 a číslo 3 mají názor, že informovanost je velká. Informanti číslo 4 a číslo 5 si naopak myslí, že informovanost velká není. Informanti číslo 6 a číslo 1 to moc neodkází posoudit, ale dle jejich názorů především záleží na tom, zda se jedná o informovanost z pohledu veřejnosti nebo z pohledu pedagogů. Na rozdíl od minulých let jsou informace o ADHD na lepší a především dostupnější úrovni.

7 SHRNU TÍ

Pomocí analýzy polostrukturovaných rozhovorů s našimi respondenty výzkumu, byly zjištěny názory pedagogů na práci asistenta pedagoga u dětí s ADHD na prvním stupni ZŠ. Z rozhovorů nám vyplynulo, jaké zkušenosti pedagogové mají nejen s dětmi s ADHD, ale především co ví a jaké zkušenosti mají s prací asistenta pedagoga. Na základě realizovaného výzkumu jsme dostaly odpověď na všechny položené otázky.

Všichni z dotázaných pedagogů prokázali zkušenost s dítětem se syndromem ADHD. Díky jejich názorům, jsme se dozvěděli, že je poměrně velké množství dětí s ADHD v současné době, kteří navštěvují běžnou ZŠ. Nárůst dětí s ADHD je především zapříčiněn nedůslednou výchovou a velmi často se na výchově podílí faktor inteligence rodičů. Zkušeným i méně zkušeným pedagogům prošlo pod rukami několik dětí s ADHD a ví tedy, co od takových dětí mohou nejčastěji očekávat. Samozřejmě každé dítě je individuální a má individuální potřeby, proto i přístup ke každému dítěti by měl být takový. V průměru dotazování pedagogové mají pedagogickou praxi kolem 23 let. Dle názoru dotázaných respondentů jsme měli možnost zmapovat jejich názor na práci asistenta pedagoga. Názory na práci asistenta pedagoga byly v rámci výzkumu kladné, v některých případech se pedagogové shodli víc, v některých méně. Důležité je, že všichni z dotázaných jsou toho názoru, že práce asistenta pedagoga má několik kladných hledisek. Především se asistent pedagoga podílí na dobré spolupráci mezi školou a rodinou a díky němu je často spolupráce jednodušší. Úroveň spolupráce mezi dítětem s ADHD a pedagogem je také díky asistentovi pedagogovi na vyšší úrovni a probíhá snadněji. Asistent pedagoga je zainteresovaný do problémů, které s dítětem s ADHD jsou. Asistent pedagoga může mít podíl na lepším začlenění dětí s ADHD do třídního kolektivu. Samozřejmě musíme brát v potaz, že vždy záleží na osobnosti dítěte, a také osobnosti asistenta pedagoga, protože ne vždy, je vhodné a možné všechny děti začlenit do běžné třídy. V případech dotázaných informantů jsme se dozvěděli, že integrace pomocí asistenta pedagoga je pro děti s ADHD přínosná, protože pokud dítě s ADHD asistenta pedagoga nemá, tak dochází k odchodu těchto dětí do škol se speciálním programem.

Co se týká specifík práce asistenta pedagoga, tak nejčastěji pedagogové uváděli, že asistent pedagoga by měl být především takový člověk, který umí dítěti vysvětlit zadaný úkol, má zkušenosti a je dostatečně trpělivý. Samozřejmě u takového člověka nesmí chybět empatie a samostatné rozhodování. Informanti se shodli na tom, že asistent pedagoga pracuje vždy pod vedením pedagoga a proto jsou důležité velmi dobré vztahy mezi těmito dvěma

osobami. Jak pedagog, tak asistent pedagoga mají významný podíl na výsledcích práce u dětí s ADHD. Pouze v jednom případě jsme se setkali s tím, že dotázaná informantka vnímá svou práci pedagoga u dítěte s ADHD velmi negativně.

7.1 Doporučení pro praxi

Význam tohoto uskutečněného výzkumu a jeho přínos pro praxi vidíme především v možnosti bližší informovanosti a nahlédnutí do této problematiky. Problematika dětí s ADHD je čím dál významnější. Asistenti pedagogů a jejich potřeba k těmto dětem narůstá. Je proto důležité, aby pedagogové věděli, co práce asistenta pedagoga obnáší, a jak náročná tato práce je.

Výsledky výzkumu mohou obohatit nejen laickou veřejnost, která o téhle problematice nemá příliš informací tak i samotné pedagogy. V případě pedagogů, kteří zkušenost s dítětem s ADHD nemají, mohou zjistit, jak se dítě s ADHD projevuje, jaké jsou jeho potřeby a jak by měli k takovému dítěti přistupovat. Ti, kteří se připravují na to, že jim do třídy přijde dítě s ADHD, mohou v práci naléznout, informace o práci asistenta pedagoga, protože pokud dítě s ADHD bude asistenta pedagoga mít, tak jeho výuka ve třídě může být méně náročná. Samozřejmě i práce s asistentem pedagoga má své úskalí, ale ve většině případů jsou asistent pedagoga a pedagog jeden tým.

Zaměříme-li se na výsledek výzkumu, tak zjistíme, že spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga funguje ve větší míře bez problémů. Asistent pedagoga a pedagog jsou často ve třídě partnery a obě strany tak spolupráci vnímají pozitivně. Je důležité, aby si pedagog uvědomil, že by neměl asistenta pedagoga využívat pro jinou práci, než tu kterou asistent má v náplni. Proto i před dětmi by spolu pedagog s asistentem měli jednat zdvořile, slušně, aby děti viděli, že asistent pedagog je pro ně na stejné úrovni jako sám pedagog. Je velkým posunem vpřed, že v dnešní době stále stoupá počet asistentů pedagoga a tak i pedagogové si uvědomují, jak je asistent pedagoga důležitý. Oba dva pomáhají ve třídě udržovat a rozvíjet vztahy na pozitivní úrovni. Asistent pedagoga má podíl při snaze o začlenění dítěte s ADHD do běžné třídy základní školy. Zároveň je však nutné podotknout, že i asistent je pouhý člověk a nedokáže nemožné. Všechno je o vzájemné snaze a dobré spolupráci.

Práce asistenta pedagoga se i významně vztahuje k našemu studovanému oboru, protože jako asistenti pedagoga můžeme na základní škole pracovat. Právě na základní škole se můžeme dostat při své práci do kontaktu s dětmi, které poruchu ADHD nebo některou z jiných mají.

Proto bychom měli mít, alespoň základní informace co se této problematiky týká. Je velmi důležité vědět jak s dětmi s ADHD pracovat a co od nich můžeme očekávat.

ZÁVĚR

V naší bakalářské práci jsme se zabývali tématem, názorů pedagogů na práci asistenta pedagoga u dětí s ADHD na prvním stupni základních škol.

Hlavní výzkumným cílem praktické části bakalářské práce bylo zjistit, zmapovat a prozkoumat, jaké jsou názory pedagogů na práci asistenta pedagoga u dětí s ADHD na prvním stupni základních škol.

Práce s dětmi se syndromem ADHD není vůbec jednoduchá, jak pro rodiče, tak pedagogy a především samotné asistenty pedagogů. Pro práci s dětmi s ADHD je potřeba znát co nejvíce dostupných informací. Nárůst ADHD u dětí, je v dnešní době poněkud nezvykle vzestupný. Taktéž přibývá i potřeba asistentů pedagogů do škol, kde se děti s touto poruchou vzdělávají. Asistent pedagoga má významný podíl při vzdělávání dítěte se syndromem ADHD. Vzhledem k tomu, že děti s ADHD je možno pomocí asistenta pedagoga integrovat, je vždy důležité posoudit formou vzdělávání tohoto dítěte. Každé dítě je individuální, proto ne pro každé dítě je asistent pedagoga přínosem. U nás v České republice je práce asistenta pedagoga stále ještě novou oblastí, a ne všichni ví, co si pod tímto pojmem představit. Ve většině případů mají pedagogové zakořeněnou funkci asistenta pedagoga, jako asistenta u dětí s tělesným postižením. Přitom dobrá integrace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je stejně důležitá, jak u dětí postižených.

Výzkum v praktické části byl proveden pomocí polostrukturovaného rozhovoru se šesti záměrně vybranými respondenty. Vybranými informanty byly pedagogové, kteří mají ve třídě asistenta pedagoga a dítě s ADHD. Práce asistenta pedagoga je velmi náročná především, co se týká psychického hlediska.

Hlavního výzkumného cíle se podařilo dosáhnout pomocí analýzy všech odpovědí respondentů na naše výzkumné otázky.

Z našeho výzkumu vyplynulo, že práce asistentů pedagoga je nedílnou součástí na běžných základních školách. Všichni oslovení pedagogové považují práci asistenta pedagoga za důležitou. Pomocí asistentů pedagoga dochází alespoň dle vybraných respondentů k dobré integraci dětí s ADHD.

Pro nás osobně byl výzkum obohacující, měli jsme možnost vyslechnout zkušenosti pedagogů a jejich názory na práci asistentů pedagoga. Myslíme si, že práce by mohla posloužit jak naprostým laikům, aby si udělali představu o tom, co všechno práce asistenta obnáší, tak i učitelům a asistentům, aby se zamysleli nad tím, co by se případně na jejich vztahu spolupráce dalo zlepšit nebo naopak, čeho se příště vyvarovat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-86633-38-1.
- [2] BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Kapitoly ze specifických poruch učení I*. Brno: 2010. ISBN 978-80-210-3613-0.
- [3] BLAHUTKOVÁ, Marie. *Psychomotorika*. Brno: Copyright, 2003. ISBN 80-210-3067-4
- [4] BOOTH, Tony a Mel Ainscow. *Ukazatel inkluze- Rozvoj učení a zapojení ve školách*. 1. vyd. Rytmus o.s. 2007. ISBN 80-903598-5-X
- [5] BRAGDON, Allen . David GAMON, D. *Když mozek pracuje jinak*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-066-6.
- [6] CARTER, Cheryl. *Dítě s ADHD a ADD doma i ve škole*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0621-7.
- [7] DRTÍLKOVÁ , Ivana. *Hyperaktivní dítě*. Praha: Galén, 2007. ISBN 978- 80- 7262-447-8.
- [8] DRTÍLKOVÁ, Ivana a Omar ŠERÝ. *Hyperkinetická porucha ADHD*. Praha: Galén, 2007, 268 s. ISBN 978-80-7262-419-
- [9] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. České vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [10] GOETZ, Michal a Petra Uhlíková. *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. Praha: Galén, 2009. ISBN 978-80-7262-630-4.
- [21] MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [32] MÜLLER, Oldřich a kol. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0231-9.
- [43] POKORNÁ, Věra. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. 3.,rozš. České vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-570-9.
- [54] PREKOPOVÁ, Jiřina a Christel SCHWEIZEROVÁ. *Neklidné dítě*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0466-4.
- [65] RIEFOVÁ, Sandra. *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-257-7.
- [76] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [87] TEPLÁ, Marta a Hana Šmejkalová. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Praha: IPPP ČR, 2007. ISBN 978-80-86856-35-3

- [98] TRAIN, Alan. *Specifické poruchy chování a pozornosti*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80- 7178-131-2.
- [109] VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-7184-488-8.
- [20] VLASATÁ, Marie a kol. *ADHD vím, co s tím ?!* Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2013. ISBN 978- 80- 750- 105- 44
- [21] ZELINKOVÁ, Olga, 2009. *Poruchy učení*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-514-1.
- [22] ŽÁČKOVÁ, Hana a Drahomíra JUCOVIČOVÁ. *Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2010. ISBN 978- 80- 247- 2697-7.

Elektronické zdroje:

- [1] ČESKO. Zákon č. 383 ze dne 19. září 2012 kterým se mění Zákon č. 109/ 2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochrany výchovy ve školských zařízeních. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-c-383-2005-sb-kterym-se-meni-zakon-c-109-2002-sb-o-vykonu-ustavni-vychovy-nebo-ochrany-vychovy-ve-skolskych-zarizenich-a-o-preventivne-vychovne-peci-ve-skolskych-zarizenich-a-o-zmene-dalsich-zakonu-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-dalsi-sou>
- [2] ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 103, s. 4826-4904. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: www.mvcr.cz/soubor/sb103-08-pdf.aspx.
- [3] ČESKO. Zákon č. 563 ze dne 1. Září 2012 o pedagogických pracovnících. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-zari>
- [4] Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Dostupné z: File: [///C:/Users/Z/Downloads/MTzakladniinformace.pdf](file:///C:/Users/Z/Downloads/MTzakladniinformace.pdf)
- [5] Vyhláška č. 127/1997. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný z : <http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/vyhlaska-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-ze-dne-7-kvetna-1997-o-specialnich-skolach-a-specialnich-materskych-skolach-2143.html>
- [6] Vyhláška MŠMT ČR O vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, č. 73/2005. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/vyhlasky>
- [7] Vyhláška MŠMT ČR O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, č. 72/2005. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/vyhlasky>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ADHD Porucha pozornosti a hyperaktivity

APOD. A podobně.

ZŠ Základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Výtvarné tvoření

Obrázek 2: Práce s modelínou

SEZNAM PŘÍLOH

1. Rozhovor s první informantkou
2. Rozhovor s pátou informantkou
3. Individuální studijní plán pro dítě s ADHD

PŘÍLOHA P I: ROZHOVOR S PRVNÍ INFORMANTKOU

Rozhovor 1

Tazatel: Dobrý den, nebude Vám vadit, když si náš rozhovor nahrají?

Respondent: Ne nebude.

Tazatel: Můžeme tedy začít s první otázkou?

Respondent: Ano.

Tazatel: Jak dlouho jste pedagogem?

Respondent: Já už učím 27 let, jsem učitelkou prvního stupně základní školy a učím vlastně všechny předměty od první do páté třídy.

Tazatel: Jdeme tedy na druhou otázku. Jakou zkušenost máte s dítětem se syndromem ADHD ?

Respondent: Takže vlastně děti k nám nastupují do první třídy, a vlastně už ze školky máme, pokud se dítě projevuje touto poruchou chování tak již mateřská škola nás obvykle informuje o tomto problému a ehm během vyučování vlastně postřehneme, že dítě má tento problém a posíláme ho do pedagogicko psychologické poradny. Kde je vyšetřeno a buď je medikováno v psychiatrické poradně nebo je zohledňováno dle vlastně rad a pokynů pedagogicko psychologické poradny.

Tazatel: Ehm, co byste mi řekla o chování dítěte s ADHD ?

Respondent: Takže děti s ADHD během toho vyučování musí se, musí často měnit činnosti obvykle tak například po 10 minutách protože delší dobu by ta práce nebyla efektivní. Dále vlastně toto dítě potřebuje individuální přístup i od toho učitele a to takový, že vlastně učitel zadá práci a věnuje se tomu žáku individuálně dle potřeb.

Tazatel: Co je s nástupem do školy pro děti s ADHD nejhorší?

Respondent: Myslím si, že nejhorší pro ně je vlastně už jenom to, že musí sedět v lavici a nemůžou si kdykoliv mají vlastně tu potřebu vstát, protáhnout se, ale od toho je ten učitel, aby to vycítil svým prostě pedagogickým citem a vlastně když ten problém u dítěte je syndrom ADHD a vidí nesoustředěnost nebo prostě tak ho nechá s celou třídou nebo tomu dítěti umožní nějakým způsobem se pohybovat více, mazat tabuli, protáhnout se, rozdat sešity a podobně.

Tazatel: Jdeme na další otázku. Setkala jste se někdy s prací asistenta pedagoga? Kde jste se s ní setkala ?

Respondent: Setkala sem se s ní u nás ve škole, není to často, není to v každém ročníku, ale čas od času se vyskytne dítě, které vlastně má tu potřebu mít svého nebo pedagogického asistenta. Je rozdíl tedy osobní asistent a pedagogický. Většinou je to jeden žák ve třídě a pedagogický asistent vlastně k dispozici jak jemu tak tmu vyučujícímu který v té hodině učí.

Tazatel: Další otázka je, jak se projevuje působení asistenta pedagoga v sociální oblasti ?

Respondent: Nooo, takže ty děti které vlastně trpí tím syndromem ADHD , tak vlastně i po té sociální stránce o po stránce například sebeobsluhy jsou na tom hůře a pomoc toho asistenta často potřebují.

Tazatel: Jak ovlivňuje asistent pedagoga přípravu dítěte se syndromem ADHD ? (Jeho přípravu, jak ovlivní)

Respondent: Přípravu....

Tazatel: Na to vyučování třeba?

Respondent: Takže přípravu na to vyučování. Tak vlastně ten asistent dohlíží aby, nebo pomáhá tomu dítěti pokud vidí, že nemá nachystané věci tak ho upozorní nebo takovým způsobem mu pomáhá když vlastně něco potřebuje přidršet, nachystat dodělat, ne pomoci při té práci , když je obvykle ty děti jsou i méně manuálně zručné , takže vlastně potřebují i tady v tomto směru pomoci často.

Tazatel: Další otázka je zda používá asistent jiné metody práce s dětmi než pedagog, jaké jiné metody používá ?

Respondent: Noo, myslím si že používá zvláště ten individuální přístup, protože vlastně ehm to vyučování často probíhá frontálně nebo ve skupinách, práce ve skupinách , nebo samostatná práce žáků, ale právě při té samostatné práci žáků, si to dítě s tím ADHD někdy nedokáže se na tu práci soustředit takže tady je právě ta pomoc toho asistenta nutná , vyloženě.

Tazatel: Další otázka je, jak probíhá spolupráce asistenta pedagoga s pedagoga ve třídě a mimo ni?

Respondent: No, já jsem nedávno slyšela takovou diskuzi, protože ono to není vlastně běžné v každé škole, i odborníci se přou co je to vlastně osobní asistent a asistent pedagoga a ehm docela často slyším i třeba mezi kolegyněmi, že prostě ty hranice té práce toho asistenta

pedagoga jsou takové zatím né úplně vyhraněné a né úplně jasně dané. Takže i, asi tady takhle.

Tazatel: Jaká specifika může práce asistenta pedagoga mít?

Respondent: Tak ehm určitě to musí dělat takový člověk, který rád pracuje s dětmi ehm který je trpělivý dokáže tomu dítěti vysvětlit vlastně když je třeba to učivo, dokáže ho v uvozovkách nějakými „ fintami „ přidržet u toho učení nebo ehm nechci říct jako fintami, ale prostě lidově se tomu tak říká nějaké takové metody nebo, které toho žáka vlastně nabudí nebo přidrží u té práce, která je potřeba vlastně při tom vyučování udělat.

Tazatel: Jak je integrace pomoci asistenta přínosná?

Respondent: Ehm, tak proto dítě určitě, protože pokud by se mu té péče nedostalo, tak někdy skončíva třeba ve školách se speciálním programem. Nedokáže se prostě v té základní škole udržet. Tak.

Tazatel: Věnuje se asistent pedagoga dítěti dostatečně i během přestávek?

Respondent: No, ehm z mé praxe je to tak, že každý i ten odborný asistent je člověk a taky někdy potřebuje přestávku, že, mezi tou svou prací a myslím si že jak během těch tak vlastně i u nás u těch na tom prvním stupni u těch menších dětí je třeba aby byli ti asistenti i o té přestávce, protože je to dobré jak třeba může pomoci s tou přípravou na vyučování, ale když vidí, že třeba to dítě je nějakým způsobem unavené tak i rozptýlí nebo mu poradí i s ledas čím a podobně a pomůže.

Tazatel: A poslední otázka, jak probíhá spolupráce se školou a rodinou? Má třeba specifika?

Respondent: Noo, specifika. V každém případě ti rodiče nebo ti zákonní zástupci, kteří vlastně mají dítě s tímto problémem ADHD, tak vlastně musí ještě více, nebo jsou k tomu i donuceni více spolupracovat, vlastně ,než je to běžné s běžným žákem , kterému to ve škole jde. Tak vlastně ti rodiče, se více zajímají o to učení i o problémy které to dítě má. O tom jak se s ním učit, co dodělat ,jak napravit, jak se zkrátka , podle mě ta spolupráce je mnohem na vyšší úrovni než třeba mezi běžnou rodinou a ehm žákem který nemá žádný problém.

Tazatel: A myslíte si, že v dnešní době je dostatečná informovanost o ADHD?

Respondent: Myslím si, že nooo.... Ta učitelská veřejnost ta se s tím setkává na škole jako i při praxi, takže po stránce teoretické a praktické si myslím, že ze strany těch pedagogů celkem ano a pokud pedagog má takového žáka, tak se často obrací třeba na poradnu nebo se dívá na internet nebo vyhledává publikace a vlastně hledá rady a metody práce s těmito žáky

i takovýmto způsobem. Kdežto, ta laická veřejnost, tak tam si myslím, že pomáhají těm rodičům u těchto žáků s ADHD ty pedagogicko psychologické poradny popřípadě i ten učitel.

Tazatel: Tak já Vám děkuji za rozhovor.

Respondent: Prosím.

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR S PÁTOU INFORMANTKOU

Rozhovor 5

Tazatel : Dobrý den, nebude Vám vadit když si náš rozhovor nahraji ?

Respondent: Ne, nebude.

Tazatel: Můžeme tedy začít s první otázkou. Jak dlouho jste pedagogem?

Respondent: Tak pedagogem jsem asi šestým rokem. Učím na prvním stupni této základní školy, učím všechny předměty kromě angličtiny.

Tazatel: Jakou zkušenost máte s dítětem se syndromem ADHD ?

Respondent: Ehm, zkušeností mám poměrně mnoho, za dobu mé učitelské kariéry. Začala jsem pracovat v malotřídní škole, kde byli děti s ADHD. Po dobu mé práce se neustále setkávám s těmito dětmi, které tuto poruchu mají. Nejčastěji k nám děti přicházejí z vedlejší základní školy, kde jim v pedagogicko psychologické poradně tedy velmi často tuto poruchu diagnostikují.

Tazatel: Dobře, co byste mi řekla o chování dítěte s ADHD ?

Respondent: No, tak skoro ve všech případech se jedná hlavně o deficity pozornosti, často jsou rušeny různými vlivy z prostředí. Ehm, časté jsou také krátké intervaly, kdy dítě tedy žák dokáže udržet pozornost. Někdy to bývá i impulzivita. Ale nejčastěji to je tedy hyperaktivita, konkrétně dítě pořád dělá různé pohyby, skáče, ošívá se. Zkrátka pořád mám pocit, že musí něco dělat. Dokonce jsem měla jednou ve třídě dívku, která vydržela sedět snad jen maximálně tři minuty, potom vstala a začala hopsakat, tedy pardon hopskat po třídě jako zajíc, nebo teda jako třeba jak na trampolíně. Musím tedy říct, že to bylo hrozný, hlavně kvůli tomu, že ostatní děti se potom koukali na ni a nevěnovali se, co jim učitel konkrétně já říkám.

Tazatel: Zajímavé, jdeme na další otázku, co je s nástupem do školy pro děti s ADHD nejhorší?

Respondent: Nejhorší? Mám pocit, že snad úplně všechno. No, teď vážně, problém vidím především v deficitech pozornosti, dítě prostě nebylo zvyklé ve školce tuto pozornost udržet. Dalším problémem jsou ve třídě různé rušivé elementy. Toho je zkrátka hodně. Takové děti prostě rozptyluje, i když třeba, já nevím, konkrétně, včela vletí otevřeným oknem konkrétně teď na jaře do třídy. No a samozřejmě i ten školní řád, který ve škole mají je pro ně velice hrozný.

Tazatel: Setkala jste se někdy s prací asistenta pedagoga? a kde jste se s ní setkala?

Respondent: Ano, to tedy, setkávám se s ní téměř dnes a denně po celou dobu mé praxe. Od té doby co pracuji zde na škole, tak mám každý rok ve třídě asistenta pedagoga, takže mám s tím zkušenosti, nebo takhle setkávám se s tím.

Tazatel: Jak se projevuje působení asistenta pedagoga v sociální oblasti?

Respondent: V sociální oblasti, no, asi bych takhle formulovala tu Vaši otázku. No, pokud je dítě v sociálních oblastech slabší, tak má samozřejmě i problémy jak v navazování kamarádství, tak je asistent pedagoga takovým jeho propojovacím článkem. Dále ten asistent usměrňuje žákovu chování a snaží se rozvíjet jeho klady, kladné sociální schopnosti a potlačovat ty negativní. Já nevím, uvedu příklad, v loni když jsme měli ve třídě chlapce právě s tím ADHD, tak na začátku roku byl ten chlapec takový nesvůj a bál se docela toho kolektivu, no docela, spíš hodně ve třídě. Tím, že ale měl tu asistentku, která mu pomohla, se lépe do toho kolektivu začlenit, se to zlepšovalo u něho. Někdy ty děti mohou být takové, že se do toho kolektivu bojí, to byl tady ten případ s kterým jsem se vloni setkala. A někteří zase naopak takový uvedu, no ti třídní šašci. Strašně moc to záleží na tom dítěti, je to zkrátka dost individuální věc.

Tazatel: ehm, dobře, jdeme tedy na další otázku. Jak ovlivňuje asistent pedagoga přípravu dítěte se syndromem ADHD ?

Respondent: Jako, počkejte, myslíte třeba na vyučování?

Tazatel: Ano, třeba na to vyučování?

Respondent: No, podle mě značně ji ovlivňuje. Konkrétně nyní je v naší třídě osm žáků. Třída je složena z druhých, třetích a čtvrtých ročníků. Jako ta třída, ehm, má samozřejmě svůj nějaký vzdělávací plán, ale každý žák má vypracovaný individuální ten vzdělávací plán. V praxi to znamená, že učitel, ani ne že by měl, ale musí zvládnout během jedné vyučovací jednotky učivo pro všechny uvedené ročníky, přičemž musíte zvládnout i rozdílnou úroveň vzdělání v daném ročníku a vše přizpůsobovat takzvaně na míru toho žáka. No a hlavně takový velký problém vidím, že, jsou zde i žáci s rysy autistického spektra s afektovaným jednáním a nikdy nevím, čím se vlna afektů spustí. A můžu jen předpokládat, což je někdy docela problém. A právě v těchto chvílích hraje velkou úlohu a nezastupitelnou roli právě asistent pedagoga. Snaží se eliminovat rušivé vlivy z prostředí. A pomáhá při řešení konfliktů, které tedy už nastal nebo se třeba snaží motivovat toho žáka k lepšímu. No a v hodně

případech vůbec k nějakým výkonům. To chcu teda podotknout. Samozřejmě sem patří i komunikace s rodiči, protože, nejen pedagog, ale i ten asistent pedagoga s těmi rodiči musí komunikovat a taky komunikuje.

Tazatel: Ano, dobře. Dále, používá asistent pedagoga jiné metody práce s dětmi než pedagog? Jaké metody používá?

Respondent: Ehm, ano, tak určitě. Asistent pedagoga musí používat samozřejmě jiné rozlišné a odlišné metody než pedagog, protože přece jenom i když ta práce spolu samozřejmě velmi úzce souvisí tak každý dělá v reálu něco jiného, že. Řekla bych, asi tak tou nejhlavnější metodou je ta individualita, prostě víte co, to že ten asistent přistupuje k tomu dítěti velmi individuálně. No a ten pedagog i kdyby chtěl, tak individuálně přistupovat vlastně a pracovat s tím dítětem tak nemůže, protože přece jenom ve třídě minimálně dalších dvacet dětí, většinou i více, ten pedagog má, takže tam ta práce je o něčem jiném. No a tak to bych asi tak řekla.

Tazatel: Jak probíhá spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga ve třídě a mimo ni? Probíhá nějak?

Respondent: Nooo, já si myslím, že co se týká teďka mé praxe tak ta komunikace probíhá tak dost na vysoké úrovni. S asistentkou komunikujeme nejen ve škole, ale i mimo ni. Je s ní nebo mám s ní opravdu výbornou spolupráci a ta domluva je taky jako na vysoké úrovni. Oba nebo obě přesně víme, co v danou chvíli dělat, aniž by bylo potřeba slov nebo nějakých příkazů. Ono obecně si myslím, že by oba dva spolu měli komunikovat i mimo tu školu, ale to je asi názor konkrétně teď můj.

Tazatel: Další otázka je, jaká specifika může práce asistenta pedagoga mít?

Respondent: Tak specifika, no ono je to takhle těžké říct, no ale, asistent by se měl v hodině určitě řídit instrukcemi toho pedagoga. Jednak se jedná o individuální práci, ať už ve formě dohledu, nebo třeba vysvětlování, a nebo i té vizuální podpory. Ehm, asistent pedagoga i pedagog se podílí jako na tvoření individuálně toho vzdělávacího plánu, dále třeba asistent řeší konflikty v té třídě, které vznikly, konkrétně v mojí třídě je za ten den několik konfliktů a právě proto je ta práce toho asistenta velmi tedy potřebná. Takže ta práce toho asistenta pedagoga je i dost tedy náročná. Nooo, dále ten asistent sleduje třídu jako celek a pravidelně podává zpětnou vazbu učiteli z hlediska co se týče, myslím tedy sociálních vztahů třídy. Zkrátka, těch specifík té práce je opravdu spousta, hodně. A každý by si měl podle mě uvědomit, jak je ten asistent pedagoga v té třídě potřebný.

Tazatel: Jak je integrace pomoci asistenta přínosná?

Respondent: Uff.....no ehm, přínosná, no přínosná je určitě hodně. Nevím teď konkrétně, přesně jak to mám jako zformulovat do nějaké krátké odpovědi. Přínosné už je to jen v tom, že ta asistentka v třídě odvede velký kus práce. Je tam velmi důležitá a já si konkrétně nedovedu vůbec a nedokážu představit, co bych dělala, kdybych tam tu asistentku neměla. Já nevím, stačí Vám to takhle?

Tazatel: Ano, určitě. Takže jdeme na další otázku, věnuje se asistent pedagoga dítěti dostatečně i během přestávek?

Respondent: No, většinou se dítěti samozřejmě věnuje. Nebo spíše teda velmi často se dětem věnuje, ale samozřejmě se někdy stane, že se střídají dozory učitelů ve třídách, no a někdy se může stát, že ten dozor právě vykonává asistent v jiném úseku školy, to je samozřejmě pak logické, že se tomu dítěti nemůže věnovat, i kdyby chtěl sebevíc, že.

Tazatel: Ehm, jak probíhá spolupráce mezi školou a rodinou dítěte?

Respondent: No, tak spolupráce. Konkrétně v mé třídě je spolupráce na velmi dobré úrovni. Ono, víte vždycky to záleží hodně na těch rodičích toho dítěte. Teda, já jsem se s tím setkala no z mé praxe. Někteří rodiče se starají a zajímají se o dítě víc, a někteří samozřejmě míň, no a někteří vůbec. To se nám taky někdy stává, že ti rodiče někteří opravdu zájem vůbec nemají. Ale, myslím si, že právě o děti s touto poruchou by se rodiče měli zajímat minimálně stokrát víc než o děti bez ní. Jenže v poslední době jsme tady u nás ve škole zavedli to, že pokud dítě nepříjde do školy do 10. 00 tak voláme jeho zákonným zástupcům nebo tedy rodičům proč dítě nepřišlo. Tohle si myslím, že je docela výhodou na naší škole, protože se nám tak aspoň sníží počet těch, kteří rádi chodí za školu, ale někdy ti rodiče to jako nechápou tady ten krok z naší strany.

Tazatel: A poslední otázka, myslíte si, že je informovanost o ADHD v současné době dostatečná?

Respondent: Noo....informovanost. Těžko říct takhle. Ale já osobně si myslím, že ne, že dostatečná není. Protože když já se třeba zeptám někoho ze známých, jestli ví co je to ADHD tak na mě koukají, s tím že v životě nikdy tohle slovo neslyšeli. No a navíc to co říkají třeba v televizi nebo píšou na internetu, je úplně něco zcela odlišného jiného než my zažíváme v praxi. Praxe je totiž zcela úplně jiná. Někdo Vám sice může něco říct a něco doporučit, ale

pokud Vy sám si to nezkusíte tak, nevíte stejně o čem mluví. Takže dle mého názoru, informovanost je o tom pořád malá a skrz to, že takových dětí je čím dál víc a přibývá jich čím dál víc, více jich přibývat bude, protože tahle společnost tomu podle mého názoru velmi nahrává. Vemte si, že kolikrát děti nemají žádné hranice, žádné pravidla, jsou rozhrkaný, prostě hrůza. Ono to začíná samozřejmě, kde, v rodině.

Tazatel: Dobře, teda. Děkuji a rozuměla jste všem otázkám?

Respondent: Ano, já myslím, že jo.

Tazatel: Tak Vám děkuji za Váš čas.

Respondent: Nemáte zač.

PŘÍLOHA P III: Individuální studijní plán pro dítě s ADHD

Základní škola Lipník nad Bečvou, ulice Osecká 315, Lipník nad Bečvou 751 31
okres Přerov, příspěvková organizace
tel. 581292021 fax 581292037 IČ 44940343 DIČ CZ44940343
ID datové schránky: ke5mpfg e-mail: zsosecka@zsosecka.cz

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

Jméno a příjmení žáka /žákyně: David Štěpán

Datum narození: 11. 11. 2003

Třída: 5. Školní rok: 2013 - 2014

Vyšetření dne: 2. 4. 2013

Závěr vyšetření: porucha pozornosti a aktivity ADHD

Doba platnosti: do 8/2015

Učební dokumenty: Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání

Výsledky vyšetření žáka/žákyně v poradenském zařízení:

Obsah, rozsah, způsob individuální péče: individuální spec.pedagogická práce 1 hod. týdně nad rámec vyučování – Mgr. Zuzana Kovářová

Doporučené kompenzační, rehabilitační a učební pomůcky:

počítadlo, sčítací tabulky, trojhranný program pastelek a tužek, přehledy gramatického a matematického učiva, čtecí okénko pro orientaci v textu, pc + programy k reedukaci

Potřeba dalšího pedagogického pracovníka : ne

Návrh na snížení počtu žáků a žákyň ve třídě: ne

Jméno a příjmení pedagoga – pracovníka školského poradenského zařízení,
kontakt: PPP Přerov – _____ **ská**

Předměty, jejichž výuka je realizována podle IVP: (organizace výuky, pedagogické postupy, používané učební materiály a pomůcky, způsob ověřování vědomostí a dovedností, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení)

Český jazyk

- rozšiřovat slovní zásobu, podporovat rozvoj vyjadřování
- respektovat pomalejší tempo při psaní
- poskytovat více času na plnění úkolu, individuální vysvětlení zadání
- sledovat kvalitu pozornosti
- pro práci využívat kratší texty
- používat zkrácené diktáty a cvičení, diktáty s přípravou, popř. je nahradit cvičením na doplňování
- práce s chybou
- jen motivačně klasifikovat úpravu písma a sešitů
- využívat pozitivní motivaci
- individuální tempo čtení, čtení s ukazováním
- využívat přehledy gramatického učiva, abecedy
- při výraznější nesoustředěnosti umožnit pohybové uvolnění

Anglický jazyk

- respektovat pomalejší tempo při psaní
- poskytovat více času na plnění úkolu, individuální vysvětlení zadání
- sledovat kvalitu pozornosti
- využívat pozitivní motivaci

Matematika

- omezit práce limitované časem
- poskytovat více času na vyřešení
- neklasifikovat úpravu písma a sešitů
- využívat kompenzačních pomůcek – matematických os, počítadel a přehledů učiva
- využívat pozitivní motivaci
- využívat práce s PC programy, s interaktivní tabulí

Přírodověda, vlastivěda

- poskytnout zvýšený prostor pro verbální vyjádření
- preferovat ústní zkoušení

VV, PČ

- přihlédnutí k zájmům a možnostem žáka, kladná motivace